УзССР Давлат китоб палатаси

Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 79 (8.277) ◆ 1993 йил 4 май, сешанба ◆ Нархи 5 сўм

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашида Улуғ Ватан уруши иштирокчилари ва фахрийлар қабул қилинди. Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгашининг биринчи котиби М. Расулов фахрийларни Ғалаба куни билан қизғин қутлади, совғалар топширди. Учрашув қатнашчилари Президент Ислом Каримов номига очиқ хат қабул қилдилар.

● Ўзбекистон маданий-маърифий миллий уюшмаси ва Монголия дўстлик федерацияси жамияти ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлаш тўғрисида шартнома имзоланди.

● Геологлар Жиззах вилоятида темир рудаси конини топдилар. Кондаги темир рудаси заҳирасини аниқлаш учун пармалаш ишларини келгуси йил бошигача тугаллаш чоралари кўриляпти.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Москвада Россия Президенти шахсий вакили ҳамда АҚШ билан Туркия махсус вакилларининг 29-30 апрель кунлари бўлиб ўтган учрашувлари натижасида ишлаб чиқилган Тоғли Қорабоғдаги можарони ҳал этишга қаратилган ҳужжат кеча Боку, Ереван ва Степанакертда бир-бирига қарши турган томонларга топширилди. Унда можарони тинч йўл билан ҳал этиш юзасидан зудлик билан амалга оширилиши лозим бўлган тадбирлар қайд этилган.

● Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаев ўзидан ҳукумат раҳбари ваколатини соқит этди. Республика Олий Кенгаши бу вазифани мамлакат Бош вазири зиммасига юклади.

● Арманистонда нон ва нон маҳсулотлари нархи ошди. Эндиликда бир буханка нон 60 рубль, 1 килограмм ун 50 рубль туради.

ХОРИЖДА

● Босния сербларининг етакчиси Радован Каражич 2 май куни Афинада БМТ воситачилигида ишлаб чиқилган Босния ва Герцеговинадаги можарони тинч йўл билан ҳал этиш режасини имзолади. Бу ҳужжатга кўра Боснияда ўз-ўзини бошқарадиган ўнта мустақил округ ташкил этиш кўзда тутилган.

● Кеча Латвияда Болтиқ бўйи давлатлари, Украина, Молдова, Польша, Беларусь ва Руминия мудофаа вазирларининг учрашуви бошланди. Унда Марказий ва Шарқий Европада хавфсизлик соҳасида ҳамкорлик қилиш муаммолари муҳокама этиляпти.

● Франциянинг 67 ёшли собиқ Бош вазири Пьер Береговуа ўз жонига қасд қилди.

● «Қизил кхмер»ларнинг қуролли кучлари кеча Сиемреап шаҳрига ҳужум қилиб, аэропортни эгаллаб олдилар. Бундан 23-27 май кунлари БМТ режасига биноан Камбоджада ўтказилиши мўлжалланаётган сайловларни барбод қилиш мақсади кўзланаётганлиги маълум қилинади.

● Куба ташқи ишлар вазири Роберто Робайна АҚШ томонидан ғоят қаттиқ тазйиқ ўтказилаётганлигига қарамасдан мамлакатда ўзгартиришлар жараёни давом этаётганлиги ҳақида баёнот берди.

НИЯТ—ҲАМКОРЛИК ПОЙДЕВОРИ ҚЎЙИШ

Президент Ислом Каримов Ватанимиз истиқлолга эришиб, мустақиллик шароитида бир ярим йил яшаб кўрганимиздан кейин Германия сафарини ихтиёр этди. Сафар сал олдинроқ бўлиши керак эди, биз кечикдик, Марказий Осиёдаги бошқа юртбошилар аллақачон Европаю Американи кезиб чиқишди, деб ўксинадиган биродарларимиз ҳам йўқ эмас. Уларга берадиган юпанчимиз шуки, Европа дегани текинга ширинкулча улашадиган жой эмаски, ошиғич борилса. Сиёсатчи ўз юртидаги ишларини саранжом-саришта этиб, ана ундан кейин ўзга юртларга ўтгани тузук.

СУРАТДА: Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ва Германия канцлери Ҳелмут Коль.

М. ПЕНСОН олган сурат.

Хуллас, И. Каримовнинг сафари ўз мавридида бўлди — олдин ҳам, кеч ҳам эмас. Бир ярим йил шундай муддатки, бу орада жиддий сиёсатчи ўз йўлини аниқ таъриф-тавсиф этишга улгурса бўлади. И. Каримов шундай қилди: нафақат ўз юртида, балки хорижда ҳам маълум нуфуз орттирди.

Албатта, Президентнинг бугунги нуфузи осонликча қўлга киргани йўқ. Жуда жиддий синовлар рўй берди. Уларни атай санамаймиз, сабабки, ҳар бири бизнинг ҳам бошимиздан ўтган — юртбоши кўрган савдоларни юрти кўрмасдан қолмайди.

Президент И. Каримов, бошқа айрим сиёсатчилардан фарқли ўлароқ, дастлабки кезлардан бошлаб дабдабали баёнотлардан ўзини тийди. Тартибни қаттиқроқ тутди ва бунинг эвазига яқинроқ ғарб ва узоқроқ ғарбда танқидга учради. Агар эслаб кўрадиган бўлсак, Ўзбекистон хусусида айтилган бўҳтонларнинг мазмуни битта эди, яъники, бу ерда бирорта ҳам ўзгариш йўқ, аҳвол эскича, ҳатто ундан ҳам ёмонроқ. «Неокоммунизм», «диктатура» ва ҳоказо учирма ибораларни кўп эшитдик, чидадик ва ҳатто ўрганиб ҳам қолдик.

Натижа нима бўлди? Тан олиш керак, натижа И. Каримов кутгандай бўлди. Жамият парчаланиб кетмади, қўллар ишдан безмади, қон тўкилмади. Маишатимиз, турган гапки, анча танглашди, аммо ижтимоий танглик туғилмади. Аксинча, йўқолай-йўқолай деб турган умид яна кучга кира бошлади: истеъмол моллари чиқариш ўнгланди, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатида юксалиш аломатлари пайдо бўлди...

Ҳозир ўйлаб кўрсангиз, И. Каримовнинг яқин ўтмишдаги қатағон йилларида турли молиявий ва иқтисодий идораларда ишлаб, кўздан панароқда юргани ҳам тузук бўлган экан. Шукр этса арзийдиган яна бир нарса шуки, иқтисодчи И. Каримов сиёсатда ҳам уста бўлиб чиқди. Ҳар ҳолда, «қайта қуриш» жараёни «қайта ҳуриш»га айланиб, ит эгасини танимай қолган кезларда ҳам, ўзини йўқотиб қўймади, аксинча, жамиятни ижтимоий тоифаю табақаларнинг ўзаро тўқнашувидан асрашга улгурди. Энг муҳими, у идора тизимини сақлай билди, ҳар бир вилоятга биттадан бошлиқ тайинлади, Республикага ҳам бир ўзи бошчилик қилди. Идора услубини марказлаштиришда айбловлар ҳам кўп бўлди. Аммо вақт шуни кўрсатдики, айни жамиятда ва айни замону айни шароитда бундан бошқа усуллар тузукроқ самара беролмас экан.

И. Каримовнинг яна бир ютуғи шуки, у қардош Тожикистонда қонли фожиа рўй берган кезларда, бошқа айрим сиёсатчилар туяқуш каби қумга калла тиқиб олган замонда, ўзаро хавфсизлик шартномасини имзолаган давлат бошлиқларига ўз фикрини уқтира билди. Дуч келган лаҳзада қўшни мамлакатларга ўтиши мумкин бўлган оловга сув сепилди.

Ислом Каримов ақидапарастлик хавфи хусусида жуда кўп гапирган эди. Шу қадар кўп гапирган эдики, айрим мухолифлари азбаройи мункирлик жазавасида «бу хавф мутлақо йўқ, уни Каримов ўзи ўйлаб топган ва атай бўрттириб кўрсатяпти», дейиш даражасига бориб етдилар.

Вақт ва тажриба шуни кўрсатдики, И. Каримов бу борада ҳам ҳақ экан. Ва худди шу нарса Каримовнинг халқаро нуфузига яна нуфуз қўшгани бугунги кунда яққол кўриняпти.

Ўтган бир ярим йил мобайнида И. Каримов, Швейцария ва Австрияни истисно этсак, кўпроқ Осиё мамлакатларини зиёрат қилди. Аммо у Ғарб мамлакатларини, уларнинг эҳтимолий ҳаракатларини бирор дақиқа ҳам унутгани йўқ. Ғарб мамлакатлари билан мулоқоти кўпроқ иқтисодчилар, тижоратчилар, хуллас, иш одамлари орқали бўлди. Умуман, эътибор қилган бўлсангиз, Президент Каримов хорижий давлатлардан бевосита ёрдам сўрашдан қочади, асосан, хусусий шахслар, хусусий фирмалар ва хусусий банклар билан муомала қилиш тарафдори. Яъники, у ўз юртини хорижий давлатларнинг иқтисодий тазйиқига тушиб қолишдан асрайди. Билади-ки, иқтисодий тазйиқ дуч келган лаҳзада сиёсий тазйиққа айланиб кетиши ҳеч гап эмас...

Энг кейин пайтларда ҳам ташқи сиёсат бобида обрў сақлаб тургани И. Каримовга жуда қўл келяпти. Қарабсизки, эски замонда уни хушламаган сиёсатчилар ҳам бугунга келиб ҳисоблашишга ва ўзаро фойдали ҳамкорлик қилишга рағбат кўрсатяптилар.

Сиёсат бобида ўта мағрур кўрингани билан, Президент И. Каримов чет эллик тадбиркорларга, банк эгаларига, хуллас, биз билан шериклик эвазига фойда орттирмоқчи бўлган шахсларга лутф қила билади. Турган гапки, ўша манфаатдор шахсларнинг ҳам ўз юртларида тузуккина нуфузи бор, улар лозим бўлган тақдирда давлат бошлиқларининг фикрларини биз тарафга ўнглашга ҳам қодир.

И. Каримов йўл ҳақида кўп гапиради. Иқтисодий шакл ва йўллар ўз йўлига (сўз ўйини ихтиёримиздан ғайри бўлди, узр сўраймиз). Аммо, агар диққат қилсангиз, Президент қайси Шарқий мамлакатларга бормасин, бутун Осиёни Марказий Осиё билан, Осиёни Европа билан боғлайдиган расмана йўллар хусусида орзу қилади, режа тузади, маъқуллатиб олади.

Шимолга чиқадиган йўлларимиз омонат экани ҳақида қайғуриши ҳам бежиз эмас. Яхши ният — ярим давлат. Шимолий йўллар доим очиқ қолсин, дея ният қилайлиг-у, аммо Жанубга ва Шарққа йўл очишни тезлатайлик, деб айтади Президент.

Ўзбекистонда денгиз йўқ, қуруқлик ўртасида қамалиб қолганмиз, деб ташвиш чекади у. Аммо тушкунликка тушмайди, ҳаво орқали йўл очади, келажакда очилажак халқаро қуруқлик йўлларида юрадиган зўр машиналар харид қилади.

Эҳтимол, биз Президентнинг яширин орзусини ошкор этиб қўярмиз, аммо, бизнинг назаримизда, Каримов Ўзбекистонни қудратли автомобиль давлатига айлантириш фикридан холи эмас. Жанубий Кореянинг ДЭУ фирмаси билан шерикликда завод қурилаётгани, «Мерседес-Бенц» билан олиб борилаётган музокаралар ҳам шундан дарак беради. Дарвоқе, Ўзбекистон яқиндагина 200 дона энг кучли юк машиналари сотиб олди. Германиянинг Вёрт шаҳрида худди шундай машиналарда йўлга чиқаётган беш нафар йигитимизга Президентнинг ўзи оқ фотиҳа берди. Германияда бўлган суҳбатларда гоҳ яна 100 та юк машинаси, гоҳ яна 100 та катта ва қулай автобуслар ҳақида сўз кетди. Қулоққа ёқадигани шу бўлдики, «Мерседес-Бенц» фирмаси шу йилнинг ўзида ўзбек заминида 100 дона юк машинаси йиғмоқчи. Янаги йили бу рақам 500 га етади. У ёғини тасаввур этиш қийин эмас...

Шу жойда орзулар осмонидан немислар ерига тушиш мавриди етишди. Германия сафари беш кун давом этди. Беш кун мобайнида жуда кўп учрашувлар, суҳбатлар, музокаралар бўлди. Улар орасида Президентимизнинг Германия мамлакати Президенти Рихард Фон Вайцзеккер ва мамлакат канцлери Ҳелмут Коль билан учрашуви ва холи суҳбатлари алоҳида ўрин тутади. Гарчи учрашувлар ёпиқ эшиклар ортида ўтган бўлса-да, айрим тафсилотлар ташқарига чиқиб улгурди. Шу нарса маълум бўлдики, Ҳелмут Коль Ислом Каримов шахси ва сиёсати хусусида аниқ бир тасаввур пайдо этиб, ўзаро мулоқотларни шахсий тартибда ҳам давом эттиришни таклиф этган. Президентимизнинг, Ўзбекистонга келинг, деган таклифи ҳам мамнуният билан қабул этилган.

Олий даражадаги учрашувларнинг барча тафсилотларини айтиш ва таҳлил этиш шарт эмас. Муҳими — немислар юртида Ўзбекистон вакилларига кўрсатилган эҳтиром. Кафиллик берамизки, барча учрашувлар ва суҳбатлар жуда самимий ўтди. Ёлғон мулозаматлар, ёлғон табассумлар бўлгани йўқ. Вакилларимиз Бонн билан ҳисоблаганда Германиянинг бешта заминида бўлдилар. Пойтахтда ҳам Штутгарт ёки Вёрт шаҳарларида ҳам, Саарландда ҳам, Берлин ва Бранденбург заминида ҳам бирдай иззат кўрдилар. Раҳбаримиз муваффақиятини мақтасак сал ярашмас, аммо сўзни Берлин шаҳрининг Бургомистри жаноб Эберхард Дипген лафзидан эшитсак зиён қилмайди. «Президент жаноби олийлари бизга пухта ўйлайдиган, аниқ фикрлайдиган ва амалий иш кўрадиган сиёсатчи сифатида жуда маъқул бўлди», деди у қабул маросимида. Бу гап шунчаки ширин лутф эмасди. Негаки, бошқа заминларнинг раҳбарлари ҳам худди шундай фикрни изҳор этдилар. Уларни ўзаро тил бириктириб олишган, деб гумон қилиш уят бўлади.

Хўш, Президент Каримов Германияга қайси илтимослар билан борди, деган савол туғилиши табиий. Тўғрисини айтадиган бўлсак, у ҳеч нарса сўрагани йўқ. Сиёсатчилар билан учрашувда ҳам, Бонндаги савдо-саноат палатасида сўзлаган нутқида ҳам, газетчиларга берган баёнотларида ҳам бир нарсани алоҳида таъкид билан айтди: Биз Германияга ўзимизни танитиш, ўз имкониятларимиз ва шароитимиздан огоҳ этиш учун келдик. Бир мухбир, «Франкфуртер-Альгемайне» газети вакили, ҳайрон бўлиб сўради: «Наҳотки сизларга ҳеч нарса керак бўлмаса». «Бизга кўп нарса керак, — деди Президент Каримов, — аммо биз бировлардан хайр-садақа сўрамаганмиз ва сўрамаймиз ҳам».

Ва у ҳеч нарса сўрамади. Аммо Ўзбекистоннинг келажак режалари, ресурслари, имкониятлари хусусида етарлича ахборот берди ва тенг шерикчилик таклиф этди. Шу боис, расмий учрашувларда ҳам, қароргоҳга қайтиб келган пайтларда ҳам бирор дақиқа бўш қолмади. Аниқроғи, немислар, иш кўзини биладиган, фойда топишни эплайдиган одамлар эмасми, уни бир лаҳза ҳам тинч қўйишмади. «Мерседес-Бенц», «Сименс», «Дойчебанк» ва бошқа кўплаб йирик фирмалар билан келажакдаги ҳамкорлик хусусида ўзаро келишиб олинди.

Учта ҳужжат имзоланди. Бири — маданий ҳамкорлик, иккинчиси — сармояларни ўзаро муҳофаза этиш, учинчиси — ўзаро ёрдам фонди тузиш хусусида.

Ҳужжатларнинг ҳар икки тараф учун ҳам фойдали эканига шубҳа йўқ. Президент Каримов немис замини иш одамларини Ўзбекистонга келиб, иқтисодий ҳамкорлик шароитларини ўрганиб, ўзларича мустақил хулоса чиқаришга чорлади. Таклиф мамнуният билан қабул этилди.

Қизиғи шундаки, иш одамлари кўпроқ иқтисодий қонунлар, бож ва тамға солиқлари, экспорт ва импорт имкониятлари хусусида савол бердилар. Ижтимоий барқарорлик, юрт осойишли хусусида бирорта ҳам савол бўлгани йўқ. Шундан фикр қилса бўладики, немисларда иқтисодий ҳамкорликка катта рағбат ва катта ишонч бор.

Иш ва тижорат аҳлининг сиёсий вазият борасида нақадар сергак ва сезгир экани ҳақида гапириб ўтирмасак ҳам бўлади. Уларда ҳамкорлик ҳаваси бор экани — яхшилик аломати.

«Ўзбек халқи билан немис халқини яқин этадиган хислатлар кўп, — деди Президент Ислом Каримов сафар чоғида. — Ҳар икки халқ ҳам меҳнатни билади, дўстни билади, оқибатни билади. Халқларимизнинг келажакда самарали ҳамкорлик ўрнатишларига шубҳа йўқ». Ўзбекистон Президентининг Германияга сафари ҳали кўп ва батафсил таҳлил этилади. Бизнинг фикримиз — илк кузатишлар тафсили, холос. Биламизки, Германия — буюк давлат. Нафақат Европада, балки бутун дунёда ҳам ўз ўрни ва мавқеига эга. Германия билан дўст бўлиш — Германияга сиёсати ва йўналиши яқин бошқа давлатлар билан дўст бўлишдир. Сафарнинг дастлабки натижалари ҳар икки давлатнинг яхши муносабатлар ўрнатишдан баробар манфаатдор эканини кўрсатиб турибди.

Президент И. Каримов сафар чоғида таъкид этганидек, Ўзбекистон вакиллари у ерга бир маротабалик фойда кетидан қувиб бормади, аксинча, жиддий ва истиқболи порлоқ муносабатлар ўрнатиш, бўлажак ҳамкорлик иморатига пойдевор қўйиш нияти билан борди.

Айтилган гап — юят эзгу ният. Бу эзгу ниятга худо кушойиш берсин!

Мурод Муҳаммад Дўст.

* Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасида

ФАВҚУЛОДДА ҲОДИСАЛАРНИ КУТИБ ЎТИРМАСДАН

Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамасининг Фавқулодда ҳолатлар комиссиясининг мажлисида қор эриши ва ёмғирлар натижасида пайдо бўладиган тошқин сувларини Ўзбекистон Республикаси пойтахти ҳудудига ўтказиб юборишга тайёргарлик масалалари кўриб чиқилди.

Дарҳақиқат, Фавқулодда ҳолатлар комиссияси аъзолари кўриб чиқиши учун қўйилган масала бутун шаҳримиз учун жуда долзарб ва муҳимдир. Бинобарин, баҳор фаслида, ёзга яқин пайтларда ва июнь ойининг дастлабки кунларида ёмғир ва жалалар қуйиши ҳамда қорлар эриши натижасида Тошкентдаги каналлар, оқава сувлар коллекторлари ва суғориш шохобчалари тўлиб-тошиб кетади. Сўнг эса айрим жойлардаги сув оқимлари ташқарига тошиб чиқиб, яқин атрофдаги ерларни сув боса бошлайди. Бунинг қандай оқибатларга олиб келишига эса Юнусобод даҳаси 6-мавзе, Қорасув даҳаси ва каналларга яқин бошқа жойлардаги мавзеларда яшовчи айрим кўп қаватли уйлар аҳолисининг ўзлари гувоҳ бўлишган. Сув босиш ҳолларининг таҳлили шуни кўрсатадики, кўп ҳолларда бундай нохуш вазиятларга қор-муз эриши ёки ёмғир натижасида сув сатҳининг беҳад кўтарилиши эмас, балки Тошкентда ҳамма ҳам ушбу сувлар қандай хавфли ҳолатларга олиб келиши мумкинлигига жиддий ёндошмаётганлиги сабаб бўлаётир.

Пойтахтда ҳозир умумий масофаси 320 километрдан ортиқ юздан ортиқ каналлар мавжуд. Улар орасида сув кўпайиши ва жалалар туфайли асосий оғирлик тушадиган Салор, Қорасув, Калковуз, Анҳор, Чиғатой, Кўкча, Қорақамиш каби йирик сув ўзанлари бор. Мутахассислар ҳам айнан ана шу каналларга асосий эътибор қаратиб уларни тозалайдилар, соҳилларини мустаҳкамлаш ишлари билан шуғулланадилар.

Бироқ, ўзимиз ҳам кўп марта гувоҳи бўлганмиз, мазкур каналларнинг кўп қисмига турли хил чиқиндилар тўкилган, айрим жойлари тор бўлиб қолган, уларга кўндаланг қилиб муҳандислик иншоотлари қувурлари ва алоқа йўллари ўтказилган ва юқоридагиларнинг барчаси каналда сув сатҳининг кўтарилиши натижасида сувнинг йўлига ғов бўлиб унинг тошишига олиб келмоқда. Қатор жойларда эса сув ёқаларига ўзбошимчалик билан гаражлар, деворлар ва бошқа турли иморатлар қурилиши натижасида каналларни тозалаш мақсадида келадиган экскаватор ва бульдозерларнинг йўллари тўсилиб қолади. Каналларнинг чиқиндиларга тўлиб, ифлосланишида уларнинг атрофига ёхуд тўғридан-тўғри сувга чиқинди тўкаётган ноинсоф ҳамшаҳарларимиз ва каналлар қирғоқларини ахлатхоналарга айлантирган айрим корхоналарнинг ҳам катта «ҳисса»си борлигини таъкидлаб ўтиш жоиздир. Бундай ҳолларнинг барчаси фавқулодда ҳолатлар комиссиясининг мажлисида таъкидлаб ўтилганидек, каналларнинг сув ўтказиш имкониятларини чеклагани сабабли, энг оғир оқибатларга ҳам олиб келиши мумкин.

Шу сабабдан ҳам комиссия аъзолари бу масалада мутасадди бўлган тегишли ташкилотлар — «Ташремвод» бирлашмаси, Тошкент шаҳар сув хўжалиги бошқармаси, суғориш шохобчаларини таъмирлаш махсус қурилиш тресты, шаҳар телефон станцияси, кўкаламзорлаштириш ташкилотлари ва бошқаларга каналларни балчиқ ва чиқиндилардан тозалаш ишларини қисқа муддатларда тугатиш, район ҳокимликлари, корхоналар ва ташкилотлар билан биргаликда каналлар ёқасидаги қурилиш ишларини амалга ошириш мумкин бўлмаган ерлардаги ўзбошимчалик билан тикланган иморатларни бузиб ташлаб у ерларни очиш, алоқа йўлларини тошқин сувларга халал бермайдиган жойларга олиш ишларини бажаришни юклатиш ҳақидаги фикрларни билдиришди.

Бироқ Тошкент шаҳар аҳолисининг ўзи каналлар атрофидаги ҳудуднинг тозалиги ва ободонлигини, дарёлар ва ариқлардаги сувларнинг покиза бўлишини таъминлаш учун чин кўнгилдан қайғурмаса, юқоридаги барча ҳаракатлар лозим даражадаги самара бермаслиги аниқ. Ахир бу фақат аҳоли турар жойлари ва бошқа иншоотларни сув босишдан сақлаш учунгина керак эмас-ку. Бизнинг иссиқ иқлим шароитларимизда жазирама ёз пайтида танага ҳузур бағишлайдиган оромбахш, муздай тиниқ сувлар атрофида кўнгилли ҳордиқ чиқариш қандай яхши. Шунинг учун истар эдики, ҳамшаҳарларимиз пойтахтдаги сув ўзанларини ифлослантирмаслик билан чекланибгина қолмай, бундай ишни бошқалар қилишига ҳам йўл қўймасалар қандай соз бўларди. Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, мажлисда каналлар ва уларнинг қирғоқларини чиқиндилар тўкиладиган ахлатхоналарга айлантираётган тепса-тебранмас шаҳарликлар ва корхона ҳамда ташкилотлар раҳбарларининг жавобгарликларини кучайтириш лозимлиги ҳақида кўпчилик таъкидлаб ўтди. Албатта, бу масала юзасидан маҳалла ва мавзе комитетлари, санитария-эпидемиология станциялари, тозаликни сақлаш милицияси қўлланиши лозим бўлган чора-тадбирларни тезлик билан ишлаб чиқишлари даркор.

Бир сўз билан айтганда мазкур муаммонинг ечими умумхалқ ишига айланиши керак. Ва фавқулодда ҳолатларни кутиб ўтирмасдан Ўзбекистон пойтахтининг мовий қон томирларида озодалик ва батартибликни ўрнатиш лозимдир.

Мажлисни Тошкент шаҳар Ҳокимининг ўринбосари, Фавқулодда ҳолатлар комиссиясининг раиси Б. Д. Ҳусанбоев олиб борди.

ЎЗБЕКИСТОН ТАЛАБАЛАРИ БИРИНЧИ ФЕСТИВАЛИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Азиз ёш ватандошлар, юртдошлар!

Истиқлолимиз қалдирғочлари, маънавиятимиз қўрғонлари, қадри баланд ўғил-қизларим!

Сизларни баҳор либосидан кўркам гўзал Фарғонамизда очилаётган ёшлик байрами — Ўзбекистон талабаларининг биринчи фестивали билан самимий қутлайман!

Мустақил тараққиётга ва эркин келажакка интилаётган мамлакатимиз тарихий янгиланиш даврини бошдан кечирмоқда. Келажаги буюк давлатнинг ёш авлоддан умидлари катта. Халқимизнинг юксак маданияти, унинг миллий қадриятлари қайта тикланаётган кезларда талаба ёшларнинг зиммасига юксак масъулиятли вазифалар тушади. Зеро, Ватанимиз сизлардан улуғ аждодларимизнинг улкан илмий меросини изчил ўрганишни, тараққиёт омилларини барқарорлаштиришда фидойи бўлишни ва ўзбек халқининг обрўйини оламга ёйишни кутади.

Бугунги кунда сиз, оловқалб ёшлар, барча халқлар ва давлатлар томонидан яратилган маърифатда — фан ва техникада, маданият ва санъатда неки янги ва илғор жиҳатлар бўлса, шунга дадил интилмоғингиз ва ўзлаштирмоғингиз лозимдир.

Анжуманингиз ўз ватани билан фахрланиш туйғусини яна ҳам теран англашингизда муҳим босқич бўлиб қолади, деб умид қиламан.

Азиз ёшлар!

Ўқиш-ишларингизда, келажак сари парвозингизда омад сизга ҳамиша ёр бўлсин, соғ-саломат бўлинглар!

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1993 йил 3 май.

ЎЗБЕКИСТОН ХДП ТОШКЕНТ ШАҲАР КЕНГАШИ ПЛЕНУМИ

Ўзбекистон ХДП Тошкент шаҳар кенгашининг V пленуми бўлиб ўтди. Пленум ташкилий масалани кўриб чиқди. Ҳ. Абдураимов Собир Раҳимов тумани ҳокими этиб тайинлангани муносабати билан Тошкент шаҳар партия кенгаши биринчи котиби ва ижроия бюроси аъзоси вазифасидан озод қилинди. Ўзбекистон Республикаси Президенти девонида консультант бўлиб ишлаб келган Ш. Шоисломов Тошкент шаҳар партия кенгашининг биринчи котиби ва ижроия бюросининг аъзоси этиб сайланди.

Шунингдек, пленум Ўзбекистон ХДП Тошкент шаҳар кенгаши ижроия бюросининг шаҳар кенгаши IV пленумидан кейинги фаолияти тўғрисида шаҳар партия кенгаши иккинчи котиби В. Медведевнинг ахборотини тинглади ва тегишли қарор қабул қилди. Пленумда Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши биринчи котиби М. Расулов, Тошкент шаҳар Ҳокими А. Фозилбеков сўзга чиқди.

Ўзбекистон ХДП МК Матбуот маркази.

* Ижтимоий ҳимоя—амалда

Талабаларга совғалар

«ЁШЛИК» шаҳарчаси ҳокимлигининг ташаббуси билан мазкур шаҳарчада истиқомат қилаётган ва айни пайтда ёрдамга муҳтож бўлган талабаларга моддий ёрдам кўрсатилди. Тошкент Давлат университети, Тошкент Давлат тиббиёт институти, Тошкент Давлат техника университети, ҳуқуқшунослик институти, маданий-оқартув, геология-қидирув ҳамда кино техникумларида таълим олаётган 150 нафарга яқин йигит-қизларга ҳокимлик жамғармасидан 750 минг сўмлик совға-саломлар улашилди.

Файзли дастурхон атрофига йиғилган талабалар, илм даргоҳларининг раҳбарлари учун концерт дастури намойиш этилди. Мазкур тадбирда Тошкент шаҳар Ҳокимининг ўринбосари Шуҳрат Жалилов, Собир Раҳимов тумани ҳокими Ҳотам Абдураимовлар иштирок этишди.

Шаҳноза ҚЎЧҚОРОВА.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ ЎН ИККИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн иккинчи сессияси 1993 йил 6 май соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари эртага, 5 май куни, эрта билан соат 9 дан то кеч 18 га қадар Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ГУРУҲЛАРИ ВАКИЛЛАРИ КЕНГАШИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳридан бўлмиш халқ депутатлари гуруҳлари вакилларининг кенгаши эртага, 5 май куни соат 17.30 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг кичик мажлислар залида бўлади.

* Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт

МАҲСУЛОТ ЖЎНАТИШ НЕГА КЕЧИКЯПТИ?

ШАҲРИМИЗДАГИ «Эльбор» ишлаб чиқариш бирлашмаси республикада ҳар хил асбоблар ҳамда олмос кукунини ишлаб чиқарадиган ягона корхона ҳисобланади. Собиқ Иттифоқда эса бундай корхоналар бор-йўғи тўрттагина. Уларнинг биттаси Украинада, иккинчиси Белорусда ва ниҳоят яна иккитаси Россияда жойлашган. Шунинг учун тошкентлик асбобсозлар яқин-яқинларгача бутун Ўрта Осиё, Қозоғистон республикалари ва Уралорти ҳудудларини металлни қайта ишлаш асбоблари ҳамда олмос кукунлари билан таъминлаб келган.

Яна шуни айтиб ўтиш керакки, корхона Иттифоқ тарқаб кетгандан кейин ҳам ўз иқтисодини омилкорлик билан юргизиб келди. Ўзбекистон асбобсозлиги саноати учун бирлашманинг атиги 10 фоиз маҳсулоти етишига қарамай, корхона буюртмачилари кўп эди. Хом ашё бошқа республикалардан қиммат баҳоларга олиб келиш билан бир қаторда корхона ҳар йили миллион-миллион сўмлаб фойда кўрарди. Чунки бирлашма маҳсулоти танқис бўлгани учун буюртмачилар билан ҳеч қандай муаммо бўлмасди.

Масалан, ўтган йили иқтисодиётнинг ҳамма соҳалари таназзулга юз тутганига қарамай корхона йиллик режаларини ҳамма кўрсаткичлар бўйича тўлатўкис бажарди. Бундан бирлашма 100 миллион сўм ва 400 минг доллар фойда кўрди. Йил охирига келиб корхона ҳамма буюртмачилар билан шу йилги шартномаларни тўла имзолади.

Лекин, янги йилнинг мана шу бешинчи ойидирки, корхонада ишлаб чиқарилаётган ана шу танқис маҳсулотлар сотилмай йиғилиб қолди. Нимага шундай бўлди? Биринчидан бунга солиқ тўлашнинг янги услуби сабаб бўлди. Чунки солиқ жуда катта бўлгани учун бошқа республикалардаги буюртмачилар пул тўлаш имкониятига эга эмас. Мустақил Ҳамдўстлик Давлатлари ўртасида олдиндан тўлаш усули жорий қилинганлиги натижасида корхона бошқа республикаларга маҳсулот юборишни умуман тўхтатди.

Республикадан ташқарига чиқариладиган маҳсулотларга қўшимча солиқ солишни жорий қилиш эса корхонадаги аҳволни янада мураккаблаштирди. Нимага деганда корхона ўзининг 90 фоиз маҳсулотини четга чиқарадида. Бу эса ўз навбатида бирлашма молларини сотишда бошқа республикалардаги шундай корхоналар ўртасида тенгсизликни вужудга келтирди. Бир сўз билан айтганда ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида улар билан рақобатлашиш жуда қийин бўлиб қолди. Масалан, полтавалик сунъий олмос ишлаб чиқарувчилар четга мол олиб чиқиши учун мазкур корхона билан солиқни бир хилда тўлайди. Шунга қарамасдан улар маҳсулотнинг қўшимча қийматига асбобсозларга қараганда икки марта кам солиқ тўлаш имкониятига эга. Хом ашё учун эса уларда умуман солиқ солиш жорий қилинмаган. Шунинг учун полтаваликларнинг маҳсулоти «Эльбор»никига қараганда 17 фоизга кам нархларда сотилмоқда. Бирлашма эса зиёнига ишлай олмайди. Харидор қаерда арзон бўлса, ўша ердан маҳсулот сотиб олади. Бундай вазиятда рақобат ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас.

Шундай қилиб ҳозирги кунда бирлашма ўз харидорларини йўқота бошлади. Ҳужжатларни расмийлаштиришдаги қийинчиликлар туфайли пул тўлаб қўйган харидорларга ҳам маҳсулот жўнатиш кечикиб кетаяпти. Айни пайтда бу ҳужжатларни расмийлаштириш учун бир одам ўрнига бешта киши ишласа ҳамки қоғоз операцияларини бажариш икки ҳафтага чўзилиб кетмоқда. Бундан харидор маҳсулотни қанча кутишини билиш қийин эмас. Агарда буюртмачидан юборилган пул 2 ойда келса, бунга ҳужжатларни расмийлаштириш ҳамда йўлни қўшса, ҳаммаси бўлиб 3—3,5 ой вақтни олади. Бу эса харидорларни камдан-кам қаноатлантиради. Шунинг учун харидор яқинроқ, арзонроқ жойдан ана шу маҳсулотни олишга ҳаракат қилади.

Бундан ташқари Мустақил Ҳамдўстлик Давлатларидаги сунъий олмос ишлаб чиқариш корхоналарининг ўзаро келишолмаганлиги натижасида уларнинг маҳсулотларини жаҳон бозорида сотишда ҳам анча мураккабликлар вужудга келди. Бу корхоналар кутиш позициясини қўллаганликлари учун жаҳон бозорида ана шу маҳсулотлар нархи 30 фоизга тушиб кетди. Бу йил олмос кукунини сотишда бир миллион доллар ишлаб олиш ниятида юрган «Эльбор» бирлашмаси энди бу ишни амалга ошириши жуда мушкул. Лекин буни олдиндан кўрган корхона раҳбарлари 1991 йил охирида ҳар хил олмос асбобларини ишлаб чиқариш бўйича Америка фирмаларининг бири билан қўшма корхона тузиш бўйича келишиб олган эди. Бунинг натижасида шу йили Америка технологиясини қўллаган ҳолда ана шу маҳсулотларни ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Ундан кейин келажакда бирлашмада Канада фирмалари иштирокида олмос қопламали бурғилаш асбоби ишлаб чиқарадиган қўшма корхона қуриш масаласи кўриб чиқилмоқда. Ҳозирги пайтда бу асбоб синов муддатини ўтамоқда.

Шунингдек, Ғарбий Европа, Шарқий Осиё ҳамда Тинч океани ҳудудларида маркетинг бўйича ҳам катта ишлар олиб борилмоқда. Бу тушунарли албатта. Чунки бугунги кунда ҳар ким ўзининг маҳсулотини кўз-кўз қилмасдан туриб, жаҳон бозорига чиқиши жуда қийин.

Хуллас, юқоридаги муаммолар ҳал қилинмаса бирлашма ишчи ва хизматчилари жуда қийин аҳволга тушиб қолади. Айни пайтда кундан-кунга маҳсулот юбориш, хом ашё олиш учун пул ўтказиш ишлари мураккаблашиб бормоқда. Бунинг устига электр қувватига, металл ҳамда бошқа хом ашё маҳсулотлари нархларининг ошиб кетганлиги дард устига чипқон бўлди. Шу сабабли корхонада олдиндан тўлаш услубини бир ёқлама қилиш, ёки маҳсулотни жўнатиб бўлгандан кейин пул олишни йўлга қўйиш керак бўлади. Ундан кейин корхонанинг четга чиқараётган маҳсулотларига солиқ солишни шундай йўлга қўйиш керакки, бундан корхона фақат фойда кўрсин. Ана шунда корхона, қолаверса, шаҳар иқтисодиётини ривожлантиришда фойдали иш қилинган бўларди.

Агарда бу ҳол юз бермаса, бирлашма бутун ишлаб чиқаришини халқ истеъмол буюмларига буришга тўғри келади. Бу эса ҳозир корхонада ишлаб турган дастгоҳ ва ускуналарни деярли ҳаммасини алмаштириш деган гап. Ҳозир бу масала корхона мутахассислари орасида кўриб чиқилмоқда. Бу борадаги ўрганиш шуни кўрсатадики, бирлашма таназзулга йўл тутмаслиги учун бутун кучини халқ истеъмол буюмлари ҳамда тоғ-кон саноат асбобларини ишлаб чиқаришга бuриши керак. Лекин бу иш амалга оширилган тақдирда ҳам корхона бутун ишлаб чиқариш қувватининг 50 фоизини сарфлайди, холос.

Ғулом ЮСУПОВ.

* Суратли ахборот

БЎЛАЖАК ШАРҚШУНОСЛАР БЕЛЛАШУВИ

БУГУНГИ кунда Европа тиллари билан бир қаторда шарқ тилларини ўргатиш ишлари ҳам талаб даражасида олиб борилмоқда. Буни биз шарқ тиллари лицейларида билим олаётган ўқувчи-ёшларнинг республика олимпиадаси якуни натижасидан билиб олдик.

Олимпиада қатнашчиларидан бир гуруҳи беш кун давомида Собир Раҳимов тумани маорифчиларининг меҳмони бўлишди. Уларга туман халқ таълими мудири Гулисаҳро Турсунметова беш кун ҳамроҳ бўлди ва бутун ташкилий ишларни яхши ташкил қилганлиги меҳмонлар кайфиятидан билиниб турди.

Беллашув асосан шарқшунослик институтида бўлиб ўтди. Иқтидорли ўқувчилардан 15 таси олимпиадада фахрли ўринларни олишди. Шулардан бештаси Собир Раҳимов туманидаги турли мактаб ўқувчиларидир. Туман мактаблари қатнашчиларидан араб тили бўйича биринчи ўринни 22-ўрта мактаб ўқувчиси Муҳлиса Мусахонова, иккинчи ўринни 29-мактаб ўқувчиси Жамшид Норматов, форс тили бўйича биринчи ўринни 119-мактаб ўқувчиси Нозима Абдураҳмонова, иккинчи ўринни шу мактаб ўқувчиси Зилола Неъматова, ҳинд тили бўйича учинчи ўринни 24-мактаб ўқувчиси Наргиза Мустафоқуловалар эгаллашди.

Олимпиада қатнашчилари бўш пайтларида шарқ тилларига ихтисослаштирилган 309-шарқ тиллари лицейида, 1, 29, 249-мактабларда бўлиб, ўқувчиларнинг ҳаёти билан яқиндан танишдилар. Уларда айниқса 29-мактабда ташкил этилган араб мамлакатларининг маданияти музейи катта таассурот қолдирди. Бу ерда тўпланган ҳужжатлар, суратлар, давлат байроқлари дид билан кўргазмага қўйилган. Ташриф буюрган инсон ўз билимини янада бойитиб кетадиган даражада юқори савияда ташкил қилинган.

Мактаб директори С. Азизхўжаева тўпланганларга музейнинг ташкил қилиниши, унинг аҳамияти ҳақида қизиқарли қилиб гапириб берди. Музей ўқувчи ва ўқитувчиларига бениҳоя манзур бўлди. Қувончлиси шундаки, Президентимиз Фармонига асосан фахрли ўринларни олган иқтидорли ўқувчилар шарқшунослик институтига имтиҳонсиз қабул қилинадилар.

Холмат МИРЗАКАРИМОВ.

СУРАТЛАРДА: Олимпиада қатнашчиларини 29-мактаб директори яқинда ташкил этилган музей билан таништирмоқда; мусобақа иштирокчиларидан бир гуруҳи бўш вақтларини қувончли ўтказишмоқда.

Муаллиф суратлари

* Ижтимоий ҳимоя—амалда

КЎП БОЛАЛИ ОИЛАЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Вазирлар маҳкамасининг «1993 йилда республика аҳолисини болаларга аталган моллар ва ип-газламалар билан белгиланган миқдорда имтиёзли нархларда таъминлаш тўғрисида»ги қарори кўп болали аёллар, кам таъминланган оилалар, айниқса кичкинтойлар учун айни муддао бўлди. Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш йўлида қилинган бу ғамхўрликни республикамизнинг барча жамоатчилиги мамнуният билан кутиб олди. Ҳозир шаҳримиздаги шу йўналиш бўйича ишлаётган қайси дўконга кирманг, уларда одамлар гавжумлигининг шоҳиди бўласиз. Ўзига зарур бўлган буюмларни харид қилиб дўкондан хушнуд чиқаётган кичкинтойларни кўриб дилингиз қувнайди. Куни кеча биз ҳам ана шу дўконлар хизмати билан яқиндан танишиш мақсадида улардан бир нечтасида бўлдик.

Сафаримизни «Болалар дунёси» фирмасининг бош мажмуасидан бошладик. Бунинг боиси ушбу дўкон бир йўла шаҳримизнинг Шайхонтоҳур ва Собир Раҳимов туманларига хизмат кўрсатади. У ҳаммаси бўлиб, 105 мингдан ортиқ болани имтиёзли нархлардаги кийим-кечаклар билан таъминлаши керак. Қолаверса фирманинг жойлардаги еттита дўкони шунга ихтисослашган бўлиб, улар хизматидан Миробод, Юнусобод, Мирзо Улуғбек, Акмал Икромов ва Ҳамза туманларининг аҳолиси ҳам фойдаланади.

Ишни ҳужжатлар билан танишишдан бошладик. Ташкилий бўлим бошлиғи Мадамин Ҳамидхонов бизга шу ҳақда батафсил маълумот берди. Фирманинг 44-сонли буйруғига асосан юқоридаги

дўконларнинг ҳар бирига биттадан мутасаддилар бириктириб қўйилган. Булар тез-тез жойларда бўлишиб, таъминот масаласидаги муаммоларни ҳал қилишда дўкон маъмуриятига яқиндан ёрдам бериб туришади.

— Бизни бир нарса қийнамоқда, — дейди Мадамин Ҳамидхонов, — у ҳам бўлса шу вақтгача маҳалла комитетлари ва уй-жой бошқармаларининг бошлиқлари ўз ҳудудларида яшовчи болалар рўйхатини тўла топширмаганликларидир. Натижада кўп ёш болали аёллар беҳуда сарсон бўлишмоқда. Масалан, биргина Собир Раҳимов туманини олайлик. Ундаги мавжуд 59 та маҳалла ва олтита уй-жой бошқармасидан эндигина 15 таси ушбу рўйхатни топширганлигини нормал ҳол деб бўладими? Шунинг учун ҳам дўконимизда савдо қарорда белгиланганидек (биз шу кунга ҳамма нарсани муҳайё қилиб қўйганимизга қарамай) 1 апрелдан эмас, балки 23 апрелдан бошланди. Албатта бу гап чақалоқлар учун комплект сотиш бўлимидан мустасно. Биргина шу бўлимда иш ўз муддатида бошланди.

Дўконга кирдик. Ҳамма нарса ораста қилиб жой-жойига териб қўйилган. Бир қарашда пештахталардаги ранг-баранг маҳсулотларни кўриб кўз қамашади. Дўконнинг тўртинчи қаватига жойлашган бу бўлим тўрт қисмдан ташкил топган. Уларга тажрибали сотувчилар бошчилик қилишмоқда.

Болалар пойабзали бўлими бошлиғи Қодиржон Дўстмуҳамедовдан: «Шу кунгача қанча болага хизмат қилдингизлар» деб сўраганимизда, у олдидаги рўйхатга кўз югуртириб: «Бир мингга яқин» деган жавобни берди.

Хўш бу рақам озми-кўпми? Албатта оз. Шу ўринда яна асосий гап келиб рўйхатга тақалади. Ҳайрон қоласан киши. Давлатимиз ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида аҳоли турмуш даражасини бир қадар яхшилаш мақсадида ғамхўрлик тадбирларини белгилаб турган бир пайтда наҳотки маҳалла ва даҳа бошлиқлари учун ўз ҳудудларидаги аҳоли рўйхатини олиш ва бу ҳужжатни ўз вақтида керакли жойга топшириш шу қадар оғир бўлса?

Беш-олти ёшли болалар учун мўлжалланган битта кўйлакни олиб кўрдик. Баҳоси 44 сўм. У имтиёзли нархда 22 сўмга сотилмоқда. Эркин нархдаги баҳо эса 200 сўм.

10—12 ёшли болалар шимининг баҳоси 269 сўм. Имтиёзли нархда эса 135 сўмдан иборат. Эркин нархи 500 сўмдан ортиқ. Пойабзал ва пайпоқлар ҳақида ҳам шу гапни айтиш мумкин. Одамлар бундай ғамхўрлигу қулайликни йиллаб орзулаган бўлсаю, уларнинг бу нияти энди ушалганда, кимларнингдир айби билан болалари учун ўз вақтида зарур бўлган буюмларини олишолмаса алам қилмайдими?

Болалар кийимлари бўлимида олтита сотувчи ишламоқда. Очиғини айтганда улар ҳозирча ишсизликдан зерикиб ўтиришибди. Пештахта турли-туман кийимларга тўла бўлгани билан уни харид қилувчиси йўқ бўлса ҳам ёмон экан. Ахир бир кунда ўнга яқин болага (баъзи кунлари эса ҳатто ундан ҳам кам) хизмат кўрсатиш билан режа бажариладими?

Шу куни дўконда бир соатга яқин бўлдик. Лекин шу муддат давомида биронта харидорни учратмадик.

Дўконнинг чақалоқлар учун термалар сотиш бўлими ишидан қониқиш ҳосил қилдик. Харидор билан ҳамиша гавжум бўлган бу бўлимга Муҳаббат Умарова бошчилик қилмоқда. Унинг тўрт сотувчиси эса харидорларга сидқидилдан хизмат кўрсатишяпти.

— Битта терманинг баҳоси неча пул, — сўраймиз сотувчидан.

— 16 хил терма сотувга қўйилган. Улардан қайси бирини сўраяпсиз?

Қаранг, биргина терманинг ўзидан 16 хил-а. Харидор хоҳлаганини танлаши мумкин. Уларнинг ҳаммаси ярим баҳога берилади унга.

Ипак йўли кўчасига жойлашган 3-дўкон Мирзо Улуғбек тумани аҳолисига хизмат кўрсатади. Мансур Тошпўлатов раҳбарлик қилаётган бу дўконнинг имтиёзли нархлар бўлими ҳам маҳсулотларга бой. Ҳозирча дўкон 49 минг болага хизмат қилмоқда. Бу рақам 55 мингтага етиши кўзда тутилмоқда. Рўйхатга олинганлар сони кўп бўлгани учунми ҳар қалай дўконга кириб чиқаётган харидорларнинг кети узилмайди. Биринчи суҳбатимиз 5 ёшли Дилмурод Ёрмуҳамедов билан бўлди.

— Дўкондан нима харид қилдинг?

— Ботинка, шим, кўйлак.

— Ранглари сенга ёқдими?

— Жудаям. Айниқса шим яхши экан. Шунақаси йўқ эди менда.

Сабиҳа Мирзаева бошчилик қилаётган бу бўлим ишидан рози бўлиб чиқаётганлар кўп. Лекин кўнгли тўлмаётган харидорлар ҳам топилади. Масалан харидор Светлана Михайловага буюмларнинг хили ёқмаган бўлса, Наталья Павлова эса пойабзалларнинг катта ҳажмдалиги камлигидан норози.

— Қизимизга 16 ҳажмдаги ёзги оёқ-кийим тополмадик, — деди Матлуба Эргашева.

— Нима, маҳсулотларнинг турлари камми, — сўраймиз сотувчидан.

— Биргина ёзлик пойабзалнинг ўзидан 20 хили мавжуд. 8 хил қишки этик бор. Билмадим яна одамларга қанақаси керак, — дейди у.

Албатта харидорларга яхшиси ва сифатлиси ёқади.

Биз Лисунов кўчасида жойлашган «Парвоз» болалар дўконида бўлганимизда имтиёзли нархларда сотиладиган бўлимни бошқараётган Рихси Шотиллаевага худди шундай савол билан мурожаат қилдик. Шунда у биргина пойабзалнинг ўзидан 82 хили пештахтага қўйилганлигини айтди. Ана энди керакли хулосаю, ҳисобкитобни ўзингиз чиқариб олаверинг.

— Дўконимизга келаётган харидор кўпинча 24 катталикдаги пойабзални сўрайди. Бизда эса 24 гача бўлганлари бор. Ундан каттаси йўқ. Илтимос шу масалада бизга ёрдам берсангизлар, — дейди бўлим бошлиғи.

Дўкон асосан Ҳамза тумани аҳолисига хизмат кўрсатади. Биз шу куни бу ерга харид учун келган Ҳадича Умарова, Назира Салимова, Ҳалима Ҳасановалар билан суҳбатлашдик. Улар дўкон хизматидан мамнун эканликларини билдиришиб, бундай ғамхўрлик учун давлатимиз бошлиқларига қайта-қайта раҳматлар айтишди.

Бектемир тумани шаҳардан анча олис. Шундай экан туманда бу хусусда қандай ишлар олиб борилаяпти? Улар аҳоли талабига жавоб бера оладими? Камчилик ва муаммолар нималардан иборат? Мана шу саволларга жавоб топиш учун Бектемирга йўл олдик.

Туман савдо ишлаб чиқариш ҳиссадорлик идорасидан бошлиқларни топа олмадик.

— Ҳаммалари 16-дўконга кетишган, — дейди котиба қиз бизга. — Болалар учун имтиёзли нархларда буюмлар сотуви билан мана шу дўкон шуғулланади.

Дўконга йўл олдик.

— Ташкилий иш бизни бироз қийнаб қўйди. Ҳали маҳсулотнинг тури кам, ҳали рўйхат чатоқ, эндигина ишни йўлга қўйиб олдик, — дейди бирлашма раҳбари Шовоҳид Шомаҳмудов.

Очиғи биз бу ерда иш бу қадар яхши ташкил этилган деб ўйламагандик. Дўкон умуман болалар кийимларига ихтисослаштирилган. Бу жойда фақат имтиёзли нархдаги буюмлар сотилади.

Ҳужжатларни кўздан кечирдик. Уларда 1 апрелдан иш бошлаб юборилганлиги қайд қилинган. Дастлабки куни 6340 сўм, кейин 10670 сўм, 28 апрель куни тушгача 16750 сўмлик савдо қилинган. Ҳар бир кўча учун алоҳида рўйхатга олиш дафтари тутилган. Уларда ким, қачон, нима олгани аниқ ёзиб борилади. Дўкон ҳозирча 6437 та болага хизмат кўрсатмоқда.

— Маҳалла комитетлари томонидан берилган рўйхатларда баъзи чалкашликлар учрайди. Шу туфайли мижозлар биздан ранжиб қолишяпти, — дейди бирлашма бошлиғи муовини Шокирбек Музрабеков. — Масалан, харидор дўконимизга келиб рўйхатни суриштиради. Афсуски, унинг исми шарифи тушириб қолдирилган бўлади. Кейин маҳалла комитетига чопади. У ердагилар ўз айбини беркитиш учун унга шу ерда истиқомат қилиши ҳақида қоғоз ёзиб беришади. Лекин бу ҳужжатни туман ҳокимлиги тасдиқласагина ҳақиқий ҳисобланади. Буни тушунмаган харидор кўпинча бизга эътироз билдириб, иши битмай қолганидан ноўрин хафа бўлиб қайтмоқда...

Хуллас, дастлабки қадам, дастлабки таассуротлар... умуман ёмон эмас. Лекин хизмат маданияти (айниқса дўконларнинг имтиёзли нархлар бўлимида) янада яхшиланса деймиз. Истагимиз бу ерга кирган ҳар бир кичкинтой—харидор дўконлар хизматидан ранжимай уйига хурсанд бўлиб қайтса, деймиз.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

СУРАТЛАРДА: «Болалар динёси» фирмасининг бош дўконида чақалоқлар учун термалар бериш бўлими сотувчиси Муҳаббат Умарова навбатдаги харидорга хизмат кўрсатмоқда; ўзимга керакли пойабзални топдим, — дейди 3-дўконга кирган ёш харидор Дилмурод Ёрмуҳамедов хурсанд бўлиб; «Парвоз» болалар дўконига кирган ёш болали аёл керакли буюмларни кўздан кечирмоқда.

* Шаҳар транспорти муаммолари

ИШ БОШИ—ИНТИЗОМ

ШАҲРИМИЗДА йўловчиларнинг узоғини яқин қилишда автобус, трамвай ва троллейбус хизмати муҳим ўрин тутади. Аммо, кўпгина бекатларда йўловчиларнинг узоқ туриб қолганлигини кўриб уларга хизмат кўрсатиш намунали, дея олмайсан киши. Бинобарин, яқинда Миробод тумани, Қўйлиқ 1-даҳасида жойлашган 15, 52 ва 81-йўналишлардаги автобусларнинг энг сўнгги бекатида бўлиб, йўловчиларга хизмат кўрсатишнинг яхши эмаслигини кўриб, бу борадаги ишлар силлиқ эмаслигининг яна бир карра гувоҳи бўлдик.

Дастлаб автостанцияда узоқ вақт автобус кутиб ўтирган йўловчилар билан суҳбатлашдик.

— Ярим соатдан ошдики 81-автобусдан дарак йўқ. Бу орада кўпгина бекатларда йўловчи олмасдан қайтиб кетишди, — дейди Ясин Абдуллаев.

Суҳбатимизга Қўйлиқ 1-даҳаси 29-уйда яшовчи Феруза Валитова ва Валентина Бельченколар қўшилди:

— Биз ҳам кўпдан буён 15 ва 81-автобусларни кутяпмиз. Ҳар доим аҳвол шу. Бирор мард йўқки, текширадиган.

Суҳбатни эшитиб, умуман автобус йўқ деб, ўйламанг. Диспетчер ўтирадиган хонанинг орқасида 52-йўналиш бўйича қатнайдиган 2 та, 81-автобус йўналиши бўйича ҳам 2 та автобус турибди. Диспетчер Гулнора Ҳамроева ўз хонасининг эшигини қулфлаб дам олиш хонасида ўтирган экан. Икки-уч бор эшикни тақиллатганимдан сўнг у эшикни очди. Мазкур ҳолатни изоҳлаб беришни ундан сўрадим.

— Ҳайдовчиларимиз тушликка кетаяпти, баъзилари автосаройга техника назоратидан ўтиш учун кетишди, — дейди у.

— Автобус кутганларнинг ҳоли қандай кечади, — қизиқиб яна сўраймиз ундан.

— 81-йўналиш бўйича қатновчи Олимжон Жўраев бошқараётган машина носозлигидан турибди. Бошқа автобуснинг эса бензини тугаган.

Бу орада автобусларнинг ҳайдовчилари кетма-кет келишиб, ўз дардларининг ҳам оз эмаслигини тўкиб солишди.

81-йўналиш бўйича қатнайдиган бригаданинг бошлиғи Мирзиёд Эминжонов: — Автокорхонамизда эҳтиёт қисмлар деярли йўқ. Бечора ҳайдовчилар машиналарни бир амаллаб ўзлари созлашади. Йўловчилар ҳам ниҳоятда лоқайд. Ўтиргичларни йиртиб, машиналарга беҳаё сўзларни ёзишади. Ҳатто, ўтиргичларни ўпириб ташлашади. Бугундан бошлаб корхонамизда техника назорати бошланди. Кўпгина автобуслар саройга кетган.

Яна ким айбдор эканлигини тополмай Ҳамза туманида жойлашган 1-автобуслар саройига йўл олдик. Бу ерда ҳақиқатан ҳам Давлат автомобиль назорати ходимлари техника назоратини олиб бораётган экан.

— Автосаройдаги 50 фоиз автобусларда олдинги ойнани тозалайдиган мослама йўқ. Бундан ташқари электр жиҳозлари, лампочкалар етарли эмас. Бугун кўрилган 10 та автобусдан 2 таси техник назоратдан ўтмади, — дейди техника бўйича катта назоратчи, милиция капитани Абдуқодир Муталов. — Уларда кўпгина нуқсонлар аниқланди. Асосан кўпгина лампалари ёнмайди, мотор товушини камайтиргич йўқ. Автобуслар экологияни бузиш билан бирга катта шовқин чиқаришади. Бошқарув қисмлари талаб даражасида эмас.

1-автобус саройининг бош муҳандиси Раҳматулла Ҳамидуллаев ҳам суҳбатимизга қўшилиб, кўпгина зарур эҳтиёт қисмлар нархи ниҳоятда ошиб кетганлигини билдирди.

Шу куни мазкур автобуслар саройидан 88 та ўрнига 85 та автобус барча йўналишлар бўйича йўловчиларга хизмат кўрсатиш учун чиққан. Аммо, кўпгина автобуслар техник носозлиги туфайли, баъзилари эса техник назоратдан ўтиш учун яна саройга қайтиб келган. Давлат автомобиль назоратчиларининг техника назоратига бир ойдан буён тайёргарлик кўрилган. Ачинарлиси шундаки, автобуслардаги нуқсонлар ҳам кам эмас. Деярли 50 фоиз автобусда ўтиргичлар йиртилган, қўпорилган, десак адашмаймиз. Шу ўринда йўловчилар айби ҳам оз эмас. Бугунги танқчиллик даврида бундай «хурмача қилиқ» автобусларга жиддий зарар кўрсатмоқда. Натижада уларни тиклаш учун миллионлаб сўмлар ҳавога учмоқда. Ҳар бир автобус 8 миллион сўмга келар экан. Бир йил ишламасдан юқоридаги нуқсонлар пайдо бўляпти. Шунингдек, Толариқ, Шамсиддинова, Чиковани, Иззат каби кўчалардаги йўлларнинг талаб даражасида эмаслиги ҳам автобуслар учун жиддий зарар кўрсатмоқда.

Хуллас, автобуслардаги кўпгина нуқсонларни кўриб, Қўйлиқ 1-даҳасида истиқомат қилувчи аҳоли куюнганича борлигига ишонч ҳосил қилдик. Бундан ташқари бу ердаги диспетчер хонаси ҳам автостанцияда жуда ноқулай жойлашган. Диспетчернинг кўз билан кўриб нуқсонларни тузатишига имкон туғдирмайди. Бундан яхши фойдаланаётган ҳайдовчилар тушликка, ёнилғи қуйиш учун кетдим, дея турли баҳоналарни қилишади.

Ўйлаймизки, 1-автобуслар саройи мутасаддилари ўз камчиликларини сезиб, унга нуқта қўйиш пайида бўлишади. Йўқса, айбдорни қидириб овора бўлиш билан йўловчиларга хизмат кўрсатиш яхшиланмайди. Улар сўз боши — салом, иш боши — интизом эканликларини ҳис қилишлари шарт.

Эркин ЭСИРГАДИЕВ.

МУҲИМ ҚАДАМ

УМУМТАЪЛИМ мактабларини зарур дарслик ва турли ўқув қўлланмалари билан қуроллантириш йўлида кўрилаётган тадбирлар яхши самаралар бермоқда. Бундай қўлланмаларнинг тайёрланишига республикамиз ижодкор халқ таълими ходимлари ҳам яқиндан бош қўшмоқдалар. Ўзбекистон бўйича энг яхши ўқув-кўрсатмали қўлланмалар яратиш юзасидан кўрик-танлов шартлари эълон қилинганидан сўнг бу хайрли ишга талайгина тажрибали амалиётчи ўқитувчилар жалб этилди.

Ушбу ижодий синовнинг биринчи босқичи давомидаёқ зиёлилар тайёрлаган 4 мингдан ортиқ турли ўқув қўлланмалари намуналари тақдим этилди. Мактабгача тарбия муассасалари мураббийлари тавсиф қилган дидактик материаллар боғча ёшидаги болалар билан турли хил машғулотлар олиб боришда зарур таълимий воситалар бўлиб хизмат қилади.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ўқитувчилар самарали изланишларидан 140 дан ортиғини ижобий баҳолади. Энг яхши деб топилган бу хил ўқув-кўрсатмали қўлланмалар кўп нусхада тайёрлаш учун тавсия этилди. Ихтисослашган завод, фабрика, кичик корхоналарга буюртмалар берилди. Бу эса республиканинг ўзида дарслик, кўргазмали ўқув қуролларини чиқаришнинг бой негизини яратиш йўлида қўйилган муҳим қадам бўлди.

Воҳид ВАЛИЕВ.

Ғафур Ғуломнинг 90 йиллиги олдидан

УНУТИЛМАС УЧРАШУВЛАР

ТУРТКИ

ЁЗ кунларининг бирида уй ҳовлимиздаги узум сўриси тагидаги сўлимгина супада ўзбек адабиётининг йирик вакилларидан бири, Ўзбекистон халқ шоири Ғафур Ғуломнинг «Шум бола» китобини ўқиб мириқиб ўтирардим. Ҳозирликда марҳум Мансур бобом ҳассасини дўқиллатганича эшикдан кириб келди. Мен бир зум китобдан кўзимни узиб, бобом билан кўришдим.

— Кўп яша, ўғлим, кўп яша, хўш, қандай китоб мутолаа қиляпсан? — деди Мансур бобом.

— Ғафур Ғуломнинг «Шум бола» китобини мутолаа қиляпман, бобо.

— Қайси Ғафур Ғуломнинг? Ўзимизнинг Ғафуржоннимими?

— Ия, бобо, ўзимизнинг Ғафуржонними деганингиз нимаси? Ахир бу академик ва катта шоир Ғафур Ғуломнинг китобику, бобо?

Бобом қаҳ-қаҳ уриб кулиб юбордилар. Мен эса бобомнинг не боисдан бунчалар қаҳ-қаҳ уриб кулаётганлигига ажабланиб, бобомга ҳайрат билан қароб турардим.

— Эй, болам, ахир, ўша сен айтаётган академик ва катта шоиринг қишлоғимизга узоқ йиллар келиб-кетиб юрган ўзимизнинг Ғафуржон бўлади.

— Бундан чиқди, бобо, биз мактаб дарсликларида ўқиб ўрганаётган атоқли адиб Ғафур Ғулом бизнинг қишлоққа келган экан-да? — ҳайратланиб сўрадим.

— Ҳа, болам, у киши қишлоғимизга келибгина қолмай, ҳатто бир неча ойлаб яшаб ижод ҳам этганлар. Ҳамқишлоғимиз Пўлатхўжа ака билан, Ғафуржон жуда қалин дўст бўлишган. Пўлатхўжа ака ўша кезларда «Сувчи» тахаллуси билан шеърлар ёзарди. Абдулла Қодирий, Усмон Носир, Чўлпон, Фитрат, Элбеклар билан ҳам дўст бўлиб, тез-тез ижодий алоқада бўлиб турарди. Қишлоғимиз Кавардонга ҳам Ғафуржонни илк бор Пўлатхўжа ака олиб келган эдилар.

— Бобо, Пўлатхўжа бува ҳозир ҳаётмилар? — мен қизиққанимдан яна бобомни саволга тутдим.

Мансур бобом бошини сарак-сарак қилди: «Эй, болам, Пўлатхўжа акага ўхшаган қанчадан-қанча яхши одамларни баъзи ғаламислар не-не туҳмат балосига дучор қилмадилар дейсан. Пўлатхўжа аканинг дўстларини қамоққа ола бошлашганда уни ҳам четлаб ўтмадилар. 1933 йил уни ҳам қамоққа олдилар. Пўлатхўжа ака шу кетганча қишлоққа қайтиб келмади. Яқинда аллакимдандир Пўлатхўжа акани «Гулистон» журналида оқлаб ёзибди деганини эшитиб беҳад хурсанд бўлдим. Ҳақиқат борлигига имон келтирдим. Ўғлим, ана шу сен мутолаа қилаётган «Шум бола»» китобини менга ҳар гал Соҳиба аммант ўқиб берганда, қишлоғимиз кишилари кўз олдимга келади. Шу китобнинг айрим боблари қишлоғимизда ёзилмаганмикан, деган ўй дилимдан ўтади».

Аммо дунёга ҳеч ким устун бўлмас экан. Кўп ўтмай мен учун меҳрибон бўлган Мансур бобом оламдан ўтдилар.

Лекин мен ҳар гал Ғафур Ғуломнинг «Шум бола» китоби асосида ишланган кинофильмни ойнаи жаҳон орқали кўрганимда юқоридаги болалик кезларимда бобом билан бўлган суҳбат хаёлимга келар ва атоқли адибни ростдан ҳам она қишлоғим Кавардонда бўлган ва бўлмаганлигини билишга ундайди ва мени изланишга чорлайди.

ТАНИШУВ

1926 ЙИЛЛАР кавардонлик Пўлатхўжа Сиддиқхўжа ўғли Сувчи республикамизнинг энг кўзга кўринган ишчи-деҳқон мухбирларидан бири эди. «Қизил Ўзбекистон», «Камбағал деҳқон», «Батрак» газеталари, «Муштум» журнали саҳифаларида унинг турли мақолалари босилиб турарди. Ўша йили Пўлатхўжа ака Сиддиқхўжа ўғли «Қизил Ўзбекистон» газетасининг ходими, таниқли ўзбек журналисти Аҳмаджон Ёқубов билан Москвада бўлган ишчи-деҳқон мухбирларининг III съездига Ўзбекистондан мухтор вакил бўлиб борган эди.

...Ёз кунларининг бирида Пўлатхўжа ака «Муштум» журналига боради. Абдулла Қодирий ўтирган хона эшигини аста тақиллатади. Ичкаридан: «Кираверинг!» деган Қодирий домланинг овози эшитилади.

— Ассалому алайкум, домла, — дея хонага бошига дўппи, эгнига ола чопон кийган, қоп-қора мўйловли Пўлатхўжа ака кириб келади.

— Ваалайкум ассалом, келсинлар, Сувчи, қадамларига тасанно, — дея Қодирий домла ярим ҳазил ила қўл бериб кўришиб самимий кутиб олди.

Қодирий домланинг ёнида эса Пўлатхўжа ака учун нотаниш бўлган ўрта бўйли, қадди-қомати келишган ёш йигит ўтирарди.

Абдулла Қодирий бир дақиқали жимликдан сўнг: «Пўлатхўжа, бу йигит ўзимизнинг эндигина ўсиб келаётган шоир укаларимиздан Ғафур Ғулом бўлади», — дея таништирдилар.

Бу танишув Пўлатхўжа акани Ғафур Ғулом билан дўст ва тутинган ака-ука бўлишга олиб келди.

ИЛК ТАШРИФ

1928 ЙИЛНИНГ тароватли ёзи. Пўлатхўжа Сиддиқхўжа ўғли Сувчи дўсти Ғафур Ғуломни қишлоқ ҳаёти билан таништириш мақсадида уни Кавардонга таклиф қилади. Ғафур Ғулом ўзининг бир неча қаламкаш дўстлари билан чанг ва ўнқир-чўнқир йўллардан юришиб Кавардонга кириб келишади. Қишлоқнинг сўлим табиати, мусаффо ҳавоси, шоиртабиат одамлари Ғафур Ғуломни бутунлай ўзига мафтун қилиб олади. Шу-шу бўлади-ю, Ғафур Ғулом Кавардон қишлоғига тез-тез келадиган бўлади. У ҳар гал Кавардонга келганда, қишлоқ ёнидан оқиб ўтадиган Қорасув дарёси бўйларига тушиб ҳордиқ чиқарар, Хонтепа ва Хонимтепа тепаликларига чиқиб сайр қиларди. Қишлоқ кишилари билан эса узоқ-узоқ суҳбатлар қуриб, мушоиралар ўтказишар эди. Буларнинг барчаси Ғафур Ғуломнинг ижодий фикрлашига туртки берарди.

ОЛМОСХОННИНГ ДУГОНАСИМИСАН?

(ПЎЛАТХЎЖА СИДДИҚХЎЖА ЎҒЛИ СУВЧИНИНГ ҚИЗИ МУНИСХОН АЯ ҲИКОЯСИ)

— ҒАФУР ҒУЛОМ 1931 йилнинг бутун ёз фаслида, бизнинг Хонимтепа баландлиги ёнидаги эски уйда истиқомат қилганди. У киши табиатан қувноқ, дилкаш инсон эди. Айниқса Ғафур амаким ёш болаларни жуда яхши кўрарди. Мен ўша кезларда 3—4 ёшли қизалоқ эдим. Ғафур амаким билан бўлган кўплаб учрашув ва суҳбатларнинг айримлари хотирамда қолган.

Кейинчалик мен Ғафур амаким билан 1954 йилнинг жазирама ёзида учрашдим. Ўшанда мен мактабни тугаллаб, Тошкентдаги педагогика билим юртига ўқишга кириш учун борган эдим. Кириш имтиҳонларини муваффақиятли топшириб, синов комиссиясидан эса ўта олмай, Ғафур амакимнинг Бешёғочдаги уйига бордим. Мени Ғафур амакимнинг ўзлари илиққина кутиб олдилар. Ғафур амаким мени аввалига танимадилар шекилли, шинамгина хонага таклиф қила туриб «Сен Олмосхоннинг дугонасимисан?» — дея сўрадилар. Мен эса «Йўқ, сизнинг қишлоқдош дўстингиз Пўлатхўжа Сиддиқхўжа ўғли Сувчининг қизи Мунисхон бўламан», — дедим.

— Э, кавардонлик Пўлатхўжа аканинг қизиман, дегин, бўлди-бўлди танидим... Мен сизларни уйларингга борган кезларимда сен 3—4 ёшли қизалоқ эдинг. Эҳ, аттанг, Пўлатхўжа ака иғвогарларнинг туҳматига дучор бўлмаганларида ҳозир орамизда бўлган бўлардиди, — дея бош чайқадилар Ғафур амаки.

Ўша куни амаким мени етаклаганча педагогика билим юртига олиб келиб: «Бу қишлоқдан пахта териб келган қиз, у албатта шу ерда ўқиши керак», — дея, мени ўқишга жойлаб қўйгандилар.

Ғафур амакимнинг ана шу ёрдами билан мен педагог бўлиб етишдим, ёш авлодга қарийб 30 йилдан ошиқ таълим-тарбия бердим. Ҳозир «Меҳнат фахрийси»ман.

СЎНГГИ ТАШРИФ

ДОМЛА Ғафур Ғулом билан ҳамқишлоқларим энг сўнгги маротаба 1964 йилнинг тароватли ёзида Кавардонда учрашган эканлар. Ўшанда домла Ғафур Ғулом ўзи билан бирга Мусо Тошмуҳаммад Ойбек, адабиётшунос олим Ҳомил Ёқубовларни ҳам олиб келган экан. Улар ўша куни Кавардон қишлоғидаги Қорақалпоқ анҳори ёнидаги чойхонада ,шеърият кечаси ўтказишиб, ўзларининг янги ёзган шеърларидан ўқиб беришибди. Ўшанда домла Ғафур Ғулом ўзининг «Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим» деган шеърини ўқиб берган экан. У ана шу шеърида шундай ёзади:

...Шеър ўқийлик Лутфийдан,
Навоийдан,
Бедил, Фурқат, Пушкин ила
Жомийдан,
Кейин қолмай замона айёмидан,
Дил ёрисин мисралар илҳомидан,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг,
дўстларим!

Сўнгра улар қишлоқ ёнидан оқиб ўтадиган шўхоқар Қорасув дарёси бўйидаги тўқайзорга тушишиб бедана палов ва кабоб пиширишиб ҳордиқ чиқаришибди.

Кечга яқин домла Ғафур Ғулом қаламкаш дўстлари билан қишлоқнинг тор кўчаларидан аста ортга қайтар эканлар, қишлоқ узра шоиримизнинг қуйидаги сатрлари жаранглар эди:

...Кекса шоир тилидан овозимиз,
Шундай ўтсин ҳар баҳору ёзимиз.
Кўп кўринсин кўзингизга озимиз,
Дўстлар учун жонимиз,
ниёзимиз,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг,
дўстларим!

Кавардонлик ҳамқишлоқларим домла Ғафур Ғулом билан қишлоқда сўнгги бор учрашаётганликларини ва унинг хушчақчақ чеҳрасини, бошқа такрор кўрмасликларини хаёлига ҳам келтирмаган эдилар.

Орадан роппа-роса икки йил ўтгандан сўнг радио машъум хабарни эълон қилганда, юзлаб китобхонлар сингари кавардонликларнинг ҳам вужуди ларзага тушганди...

...Юқоридаги ҳикояларни тинглаб марҳум Мансур бобомнинг сўзлари қулоқларим остида яна такрор янгради: «Ўзимизнинг Ғафуржонними...»

Ҳа, Ғафур Ғулом биз кавардонликларнинг ўз Ғафур Ғуломимиз эканлигига имон келтирдим.

Латифжон МАНСУРОВ.

«ЕР ЮЗИДА ШАҲАРЖОН ҚИЛСАМ»

ҒАФУР Ғулом ва Тошкент. Бу иккала ном бир-биридан сира ажралмас, бир-бирини гўё тўлдириб туради. Ғафур Ғулом шу шаҳарда туғилди, вояга етди, шу ерда яшаб, ижод этди. Шоирнинг энг қувончли дақиқалари шу шаҳарда ўтди, энг яхши шоҳ асарлари шу ерда ёзилди, шу маконда беқиёс шуҳрат ва эътибор топди.

Шоир севгиси бошқаларникига қараганда кучлироқ, эҳтирослироқ бўлади. Ғафур Ғулом севгиси эса ҳар қандай шоир севгисидан ҳам устун эди. У Тошкентни беҳад севар, она шаҳар қўйнида эрка фарзанддек эркаланиб шеър ёзар ва бутун меҳнати, ижодини шу шаҳарга бағишлар эди. Тошкент тонги ўзгача фараҳли, ажаб фусункор бўлади. Ғафур Ғулом Тошкентни ана шу маҳалда томоша қилишни ёқтирар, эндигина чиқаётган қуёшнинг заррин нурларидан дарахтларнинг зумрадга, улардаги шудрингларнинг олмосга ўхшаб товланиши, анҳорлардан сачраётган томчиларнинг биллурдек жилва қилишига маҳлиё бўлиб ўтиришни яхши кўрарди. Тошкент табиатининг ана шу гўзал ҳолатларига мафтун бўлган шоир беихтиёр сўз хазинасига калит солар ва у ердан ғоят чиройли ташбеҳлар излаб топар эди:

Ўрта Осиёнинг кўркам жойида,
Иқлими мулойим, ҳавоси сузук.
Теварак-атрофи боғу
бўстондир,
Олтин балдоқдаги олмос кўз
узук.

Тошкентни Ғафур Ғуломдан яхшироқ биладиган одам камдан-кам топилса керак. Болалиги Тошкентнинг Эски шаҳрида ўтган, Чорсуга туташ қатор жинкўчаларда ўйнаб юрган, зум ўтмай эса, шаҳарнинг ҳар чеккасида бир бурда нон топиш наздида меҳнат ва заҳмат чеккан Ғафур Ғулом Тошкентнинг тарихидан тортиб атоқли тошкентликларгача, кўчаларидан то бозорларигача — ҳамма-ҳаммаси тўғрисида батафсил маълумотларга эга эди. Агар фан оламида шаҳаршунослик деган соҳа ҳам мавжуд бўлганида эди, бешубҳа Ғафур Ғулом бу соҳага тошкентшунос олим сифатида улкан хизмат кўрсатган бўлур эди.

Ғафур Ғуломни, айниқса, Тошкент кўчаларининг билимдони деб аташ мумкин. Шоир ўзининг қатор шеърларида, «Шум бола», «Ёдгор» қиссаларида, «Энг расво намози аср» сингари кўпгина ҳикояларида ҳамда Тошкентга бағишланган «Сарҳисоб» каби мақолаларида кўҳна шаҳарнинг аллақачонлар йўқолиб кетган, номлари талаффуздан тушиб қолиб бўлган маҳалла, кўча, чойхона, гузар, мавзелар ҳақида батафсил ҳикоя қилган. Чунончи, «Говкуш», «Қўғирмоч маҳалла», «Қоратош», «Тиконли мозор», «Қўрғонтеги» «Мўркон кўча», «Яланг қори», «Оқ мачит», «Яланғоч», «Чопонтиқти», «Қурбақаобод», «Туятортар», «Оқилон», «Магазинобод», «Алвастикўприк» каби сон-саноқсиз жой номлари ва шу номларнинг келиб чиқиш тарихи кенг ёритилган.

Ғафур Ғулом Тошкент ҳақида, унинг тарихи, ажойиб одамлари ҳақида соатлаб ҳикоя қила олар, бу қадимий шаҳарнинг ажойиботларини завқ ва ҳайрат билан эътироф эта олар эди. У билан ҳамсуҳбат бўлган киши Юпатов циркини Колизей, Мулла Тўйчи ҳофизу Абдулла Фонусчи аскияПиён бозор ва яна бошқа турли-туман нарса ҳамда одамлар ҳақида билиб олар эди. Ғафур Ғулом дўпписини тиззасига қўйиб, хиёл кулимсираб, бир олам иштиёқ билан берилиб сўзлаётганида гўё унинг ўзи ҳозир Илҳом самоварчининг ёнида биринчи граммафонни томоша қилаётгандай ёхуд Қўрғонтеги маҳалласида «човгон» ўйнаб юргандай туюларди.

Ғафур Ғулом Тошкент кўчаларини жуда севар эди. Саррин ва салқин, гавжум ва файзли кўчалар бўйлаб айланиб юриш, оқ, сариқ, қизил гулларга бурканган паркларда, ҳозиргина сув сепилган ва ҳовури димоққа хуш ёқадиган асфальт майдонларда сайр этиш шоирнинг жону дили эди. Қуйидаги шеър ана шундай сайрлардан бирида қуйилиб келган бўлса, ажаб эмас:

Тошкентда кўчалар кўп,
обод, кўм-кўк кўчалар,
Кундузу кечалар кўп,
кундуз каби кечалар
Тошкентда дарахтлар кўп,
кўз тушган ер ям-яшил,
Доимо кўклам каби
йилдаги тўртта фасл.
Тошкентда хиёбон кўп,
хиёбонли майдон кўп,
Оқин сув-ку жуда кўп,
тиниқ сувдан осмон кўп.
Мингта кирган чинорлар,
садалар, балхи тутлар,
Ўн карра ундан кўпроқ
мактаб, институтлар...
Қизил қаламнинг билан
байроқча қўйиб чиқсанг,
Ўзбекистон картаси
шаҳарлардан йоларанг.
Бири биридан сўлим,
бири биридан гўзал,
Аммо Тошкент шаҳримиз
бу кўҳна Шарқда
машъал.

Ғафур Ғулом бир йили чет эл сафарига чиқиб, Франция, Италия, Греция, Польша, Арабистон, Жазоир, Афғонистон каби қатор мамлакатларда бўлган эди. Ана шу саёҳатдан қайтгач унинг ёзган биринчи шеърида шундай мисралар бор эди:

Ҳамма кўрганимдан яхлит
хулоса:
Туққан Ватан экан жаҳонда
гўзал.
Ўз шаҳрим ерида унган ҳар
майса
Бегона юртларнинг гулидан
афзал.

Шоир аҳли гўзалликни кўра олади ва баҳолай билади. Ғафур Ғуломнинг гўзалликни баҳолаш қобилияти эса, фикримча, ўзгаларникидан устун турса керак. У Париж, Лондон, Москва, Ленинград каби дурдона шаҳарлар ҳақида ғоят гўзал мисралар, бетакрор ташбеҳлар яратган. Аммо Тошкент васфи Ғафур Ғулом ижодида ўзгача ва алоҳида ўрин тутган. Айниқса, «Тошкент» шеъри шаҳримизга ўрнатилган муносиб ҳайкал, пойтахтнинг гўзал бир таронаси бўлиб қолган. Бу шеърида Ғафур Ғулом сўз бойлигининг энг сара гавҳарларини ишлатиб, дунёнинг юқорида келтирилган буюк ва машҳур шаҳарларининг гўзаллигини тан ола туриб, Тошкентнинг ўзи учун улардан ҳам устун эканлигини эътироф қилади:

Бебаҳо Тошкентимиз,
наҳоринг кундуздан шан,
Меҳнаткаш, мунис, ўртоқ,
қадрдон дўст, эмукдош,
Қиши — ёз, кузи — баҳор,
туни — кунидан равшан,
Лондон, Париж, Румога
алишмайман, кўҳна Шош!

Яна бир шеърида Ғафур Ғулом Тошкентни «Ер юзида шаҳаржон қилсам» деган эди. Минг афсуски, буюк шоир она шаҳрининг бугунги жамолини кўра олмайди. 1966 йилги даҳшатли зилзила эски чолдевор уйлар билан бирга шоирнинг ҳам юрагини дув тўккан эди. Она шаҳар бошига тушган мусибатни унинг қалби кўтара олмади. Аммо ҳозирги пойтахтни кўриб, унинг қалби тоғдай кўтарилиши турган гап эди, «Ер юзида шаҳаржон» бўлган азиз Тошкентни кўрган заҳоти Ғафур ака Чорсу бозорига тушиб бор пулига шафтоли олиб чиққан ва барча-барчани меҳмон қилган бўлур эди.

Хайрулло НУРИДДИНОВ.

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Фанлар академиясига қарашли Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида ўтказилган Республикамиз етакчи олимларининг давра суҳбати Баҳовуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллигига бағишланди. Давра суҳбатини кириш сўзи билан очган Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг

Маънавий қадриятларимиз

БАҲОВУДДИН НАҚШБАНДГА БАҒИШЛАНДИ

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Фанлар академиясига қарашли Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида ўтказилган Республикамиз етакчи олимларининг давра суҳбати Баҳовуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллигига бағишланди. Давра суҳбатини кириш сўзи билан очган Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг вице-президенти, академик Иброҳим Искандаров республикамизда бу буюк алломанинг таваллуд айёмини муносиб нишонлаш борасида кўпгина ташкилий тадбирлар амалга оширилаётганлиги, Хожа Баҳовуддин Нақшбанднинг муборак меросини чуқур ўрганиш ва халқимизни бу билан яқинроқ таништириш учун кенг миқёсда ишлар олиб борилаётганлигини таъкидлади. Академиянинг мухбир аъзоси, профессор Иззат Султонов яқин вақтларгача Нақшбанд таълимотига муносабат салбий бўлганлиги, ҳатто Навоийнинг «Ҳамса»сида нақшбандийлик бобои тушириб қолдирилганлиги, Нақшбанднинг издошларидан бири бўлган Хожа Аҳрор ҳам қораланганлиги ҳақида гапирди. Академия мухбир аъзоси, профессор Азиз Қаюмов эса Нақшбанд таълимоти ўз даврининг илғор ғояларини — виждонлилик, ҳалоллик, поклик, олижаноблик, ватанга муҳаббат, меҳнатсеварлик каби хислатларни ўз ичига олганлигини, бу таълимот ўз вақтида қатор олимларимиз, масалан, Ойбек, Воҳид Зоҳидов, Ёқубжон Исҳоқовлар томонидан ўрганилиб, мақолалар, китоблар чоп этилганлиги ҳақида маълумот берди.

Филология фанлари доктори Абдуқодир Ҳайитметов Нақшбанднинг ҳаёти ва таълимотини ўрганишда икки йўналиш борлиги, буларнинг биринчиси халқ ичида тарқалган Нақшбанднинг балогардонлиги, офатларни мўъжизалар билан бартараф қилиш ҳақидаги афсона ва ривоятлар асосида, иккинчиси унинг йирик шахс сифатида аниқ тарихий даврда юзага келган реал инсон сифатида жамиятга таъсир кўрсатганлиги, дунёқарашининг жамиятдаги аҳамиятидан келиб чиққан ҳолда тадқиқ қилишни таъкидлаб, бу масалада тарихдан узоқлашмаслик лозимлигини гапирди. Тарих фанлари доктори Асомиддин Ўринбоев давра суҳбатини якунлаб, Шарқшунослик институти ҳазрат Баҳовуддин Нақшбанд ҳаёти ва у асос солган «Нақшбандия» тариқати оид тадқиқот олиб борилаётганини, институт қўлёзмалар хазинасида сақланаётган тасаввуф адабиёти, жумладан «Нақшбандия» сулуки ҳақидаги ёзма манбаларнинг каталоги тузилаётганлигини, сентябрь ойида эса халқаро миқёсда илмий анжуман тузилиши режалаштирилаётганлиги ҳақида тўхталиб, мазкур тадбирларни ўтказишда ҳамда «Нақшбандия» тариқати намояндалари томонидан тарғиб этилган инсонийлик, меҳнатсеварлик, меҳршафқат, поклик каби ғояларнинг жамият ҳаётига ижобий таъсирини ўрганишда шубҳасиз ёрдам беражагини айтди.

Элнора БОБОЕВА,
фалсафа фанлари номзоди.

Акс садо

«Йўқолиб бораётган туйғу»

«ТОШКЕНТ оқшоми» газетасининг шу йил 20 апрель сонида юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган мақолани ўқиб, ўз фикр-мулоҳазаларимни билдиришга қарор қилдим. Мақола муаллифининг куюнганича бор. Ҳақиқатан ҳам бугунги кунда одамлар ўртасидаги ишонч, меҳр-оқибатни ҳар қанча тарғиб қилсак ҳам озлик қилади.

Болалигимда бувимдан эшитган бир ҳикоя ёдимга тушди. Бир хонадонга кираверишда катта сада қайрағоч ўсар экан. Орадан йиллар ўтгач кўчанинг нариги томонида, қўшнисикида ҳам қайрағоч ниҳоли униб чиқибди. Кўп ўтмай дарахт етилиб, шохлари тарвақайлаб, атрофга соя-салқин сола бошлабди. Шунда қўшни қайрағоч ўстирган хонадонга чиқиб «Бу дарахт сизники, уни қирқиб олинг. Чунки илдизи сиз томондан келган», дебди. Шунда қайрағочнинг эгаси кўнмай «Дарахт илдиз отиб сизнинг томонингиздан ўсиб чиқди, унинг соясидан бемалол фойдаланаверинг» деган экан.

Бувимнинг бу ҳикоясини тез-тез эслаб тураман. Ён-атрофимизда яшаётган, биз билан ҳамнафас бўлган одамларда ҳам ана шундай ҳалоллик, софдиллик каби инсоний фазилатларни кўргим келади. Биз мана шундай одамлардан ўрнак олсак маънавиятимиз янада юксалиб бораверади.

Дилдора ОРИПОВА,
Тошкент давлат университети журналистика факультетининг талабаси.

• Рақс санъатига йўлнинг бошланиши.

Равиль Альбеков сурати.

** Ўсмирлар ва ҳарбий хизмат*

ВАТАН ҲИМОЯСИГА ТАЙЁРЛАНАЁТГАН ЎҒЛОНЛАР

МУСТАҚИЛ юртимизга соғлом ва ҳар томонлама баркамол йигитларни тайёрлаш ҳозирги куннинг энг долзарб вазифаларидан бири эканлигини таъкидлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Шуниси қувонарлики, кейинги вақтларда бу борада кўплаб салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Бинобарин, ўтган йилнинг ўзида «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида» ҳамда «Жисмоний тарбия

ва спорт тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Қонунларининг қабул қилиниши ҳам юқоридаги вазифаларни амалга оширишдаги энг муҳим қадамлардан бўлди, десак янглишмаймиз. Чунончи, мазкур Қонунлардан келиб чиққан ҳолда 1992 йилдан бошлаб ажойиб анъанага асос солинди: шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, жисмоний тарбия ва спорт давлат қўмитаси, касаба уюшмаларининг кўнгилли «Ўзбекистон» пойтахт ва вилоят кенгашлари, «Ватанпарвар» спорт жамияти ва шаҳар Ёшлар Иттифоқи ташкилотлари ҳамкорлигида армияга чақирилувчи ва чақириқ ёшидаги ўсмирлар ўртасида ҳарбий спорт байрами ўтказила бошланди. Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, ёшлар ўртасидаги ҳарбий-спорт байрамининг дастури шундай тузилганки, унга кўра ёшлар Ўзбекистон Республикаси Қуролли кучлари сафида хизмат қилиш учун ҳар томонлама пишитилиб, тоблантириб борилади.

Тўғри, ўтган йилги илк мусобақаларда айрим камчиликлар учраган, байрам тадбирлари барча мактаб, ҳунар-техника билим юртлари ва ўрта махсус ўқув юртлари ва туманларни қамраб ололмаган бўлсада, бироқ байрам унда иштирок этган ёшлар, қолаверса тадбирни ўтказишда бош-қош бўлган мутасаддиларнинг хотирасида узоқ вақт сақланиб қолиши аниқ.

Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирининг ўринбосари, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармасининг бошлиғи Ҳ. Қ. Йўлдошев раислигидаги ташкилий комитет ўтган йилги байрамни ташкил этиш ва уни жойларда ўтказиш борасидаги камчиликларни ҳисобга олиб иккинчи ҳарбий-спорт байрамини мукаммал ўтказиш учун аниқ режа асосида катта ташкилотчилик ишларини олиб борди. Жумладан ўқув муассасаларининг ҳарбий таълим муаллимларини байрамга лозим даражада тайёрлаш ишлари учун керакли барча чора-тадбирлар ишга солинди. Натижада ҳарбий-спорт байрамлари дастлаб ўқув муассасаларида ўтказилиб, кучлилар туман спартакиадаларида беллашдилар. Энг охирги ҳал қилувчи мусобақалар эса «Боғи эрам» маданият ва истироҳат боғида ўтказилди.

Бу йилги жойлардаги ҳарбий-спорт байрами шаҳримизнинг Мирзо Улуғбек, Шайхонтоҳур, Яккасарой ва Собир Раҳимов туманларида катта тайёргарлик кўрилгани сабабли айниқса уюшқоқлик билан ўтди.

Энди шаҳар миқёсидаги ҳал қилувчи беллашувларга тўхталадиган бўлсак пойтахт ҳарбий-спорт байрамида умумжамоа ҳисобида Юнусобод туманидаги 247-ўрта мактаб ўқувчиларига тенг келадиганлар топилмади. Улар мусобақаларнинг барча турларида бир маромда қатнашиб, юқори даражаладаги жисмоний-ҳарбий тайёргарлик кўрганликларини намойиш этишди. Иккинчи ўрин эса 140, 121 ва 225-мактабларнинг юқори синф ўқувчиларидан иборат Мирзо Улуғбек тумани ёшларига насиб этди. Учинчи ўринни эса 41, 180 ва 49-мактаблар ўқувчиларини ўзида бирлаштирган Шайхонтоҳур тумани ўсмирлари эгаллашди.

Умуман, шу куни ёшлар ҳар хил спорт турлари бўйича қизиқарли мусобақаларда куч синашиб, ўз маҳоратларини кўрсатишди. Жумладан, ҳарбийлаштирилган эстафета баҳсида ҳам 247-мактаб ўқувчиларига тенг келадиганлар топилмади. 121-мактаб ёшлари иккинчи, Бектемир туманидаги 291-мактаб ўқувчилари эса учинчи бўлишди.

Жамоанинг умумий кучини кўрсатадиган арқон тортиш мусобақасида Ҳамза туманидаги 151-мактаб ўқувчилари ғолиб келишди.

Сафда текис, батартиб юриш ҳар бир армиянинг кўрки ҳисобланади. Сафда текис юриш машғулотларига Яккасарой тумани жамоаси ҳар томонлама пухта тайёргарлик кўргани изсиз кетмади. Ушбу жамоанинг қадам ташлашидаги аниқлик, тартиблиликка тан берган ҳакамлар ҳайъати яккасаройликлар ғолиб чиққанини эълон қилди. Собир Раҳимов ва Ҳамза тумани жамоалари мусобақанинг бу турида иккинчи ва учинчи ўринларни эгаллашди.

Мусобақа қатнашчилари ва байрамга йиғилган ота-оналар, мухлисларда айниқса гавдани кўтариб юқорига тортилиш беллашувлари зўр қизиқиш уйғотди. Бунда гоҳ бир ўқувчи юқори натижа кўрсатди, зум ўтмай иккинчисининг натижаси йиғилганларни ҳайратга солларди. Фақатгина мусобақа сўнггида ҳакамларнинг қатъий ҳисоб-китобидан сўнг жами 28 марта тортилган С. Ковужга ғолиблик насиб этди.

Полвонлар баҳсида 91-мактаб ўқувчиси Д. Николадзега тенг келадиганлар топилмади. Ахир у ишқибозларнинг олқишлари остида 24 килограммлик тошни 39 марта бош узра кўтаришга муваффақ бўлган эди-да. Бир ярим пудлик тошни 35 карра «забт» этган 156-мактаб талабаси В. Шиманский эса бу мусобақада иккинчи ўрин билан кифояланди.

Муштарийларимиз орасида хўш, ўсмирлар ўртасида ўтказилган иккинчи ҳарбий-спорт байрами нималарни кўрсатди, деган ўринли саволнинг туғилиши табиийдир. Мусобақаларда кўп ҳолларда анча юқори натижалар кўрсатилган бўлса-да, бироқ ҳамон барча ўқув муассасаларида, бинобарин корхоналардаги ёшларимизни Ўзбекистон Республикаси Қуролли кучларида муносиб хизмат қилиш учун тайёрлаш яхши даражада ташкил этилган дея олмаймиз. Очиқ тан олиш керак, бу борада

ҳал қилинадиган ишлар кўп. Шу сабабдан Тошкент шаҳар жисмоний тарбия ва спорт давлат комитети шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, касаба уюшмаларининг Тошкент шаҳар ва вилояти кўнгилли жамияти, пойтахт Ёшлар Иттифоқи ташкилотлари билан ҳамкорликда шу йилнинг кузида ҳунар-техника билим юртлари, олий ўқув юртлари ҳамда саноат корхоналарида ўқиётган ва меҳнат қилаётган ҳарбий хизматга чақирилувчи ёшлар ўртасида ҳарбий-спорт ўйинларини ўтказишга қарор қилди. Муҳими шундаки, бу мусобақаларни янги дастур асосида ўтказиш мўлжалланяпти ва ундан юқоридаги спорт-ҳарбий беллашувларидан ташқари нишонга отиш, сузиш ва 2 километр масофага ҳарбийлаштирилган кросс бўйича баҳслар ҳам ўрин олади.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

СУРАТЛАРДА: «Боғи эрам»даги ҳарбий-спорт байрами мана шундай қизиқарли ва ҳаяжонли дақиқаларга бой бўлди.

Александр Паршин суратлари.

** Китоб жавонингизга*

ШАРҚ ТАБОБАТИНИНГ ҚОМУСИ

КЕЙИНГИ пайтларда Ўзбекистон матбуотида табобатга оид турли мақолалар, адабиётлар, китоблар нашр этилиб, уларда касалликлардан қутулишнинг қадимий шарқ усуллари баён этилганлиги китобхонларни мамнун қилмоқда.

1991 йил Тожикистон Республикасининг «Ирфон» нашриёти Ҳомид Зоҳидовнинг «Хазина» тибби қадим» («Қадимги тиббиёт хазинаси») номли энциклопедик, тафсирий асарини босмадан чиқарди. ТошДУ «Университет» нашриёти ана шу муҳим асарни ўзбек тилига таржима қилиб, нашр этиш арафасида турибди.

Мазкур асарнинг бундан олдин тиббиётга оид эълон қилинган қомус, китоб, тўпламлардан фарқи нимада? Нима учун нашриёт шундай мураккаб иқтисодий шароит, қоғоз, нашриёт воситалари ўта тақчил бўлган бир пайтда бундай катта ҳажмли китобни чоп этишга жазм этди?

Энг аввало бунинг боиси шундаки, ҳалигача Шарқ табобатида касалликлар сони, унинг белгилари, даволаш йўллари ва дорилар миқдори жиҳатидан ўта бой манбаларга асосланган бирон бир қомус яратилмаган. Асар муаллифи Ҳомид Зоҳидовнинг узоқ авлодлари асли табиб ўтган бўлиб, ўзининг 40 йилдан ошиқроқ шахсий тажрибаси; форс-тожик тилида VII асрдан бери яратилган, кўпдан-кўп тиббий адабиётларни ўрганганлиги бу бебаҳо китобни яратилишига сабаб бўлди.

Ана шу меҳнатининг натижаси ўлароқ у Муҳаммад Акбар Арзонийнинг «Мизон-ут-тиб», Муҳаммад Ҳусайн Алавихоннинг «Қарободини кабир», Муҳаммад Акмалхоннинг «Қарободини акмал ва аъзам» ҳамда «Махзан-ул-адвия», «Тиббий Юсуфий», «Кашф-ул-улуғот», «Матлаъ-ул-улум» ва бошқа ўнлаб асарлардан 3600 касаллик ҳақида маълумот йиғиб, юқоридаги асарини яратади.

Муаллиф машаққатли меҳнат эвазига имкони қадар қадимги асарлардаги мураккаб тиббий сўз, иборалар, ифодаларни енгиллаштиришга, уни бугунги ўқувчи учун тушунарли бўлишига ҳаракат қилган. Шу қатори Ҳ. Зоҳидов эски тиб китоблари ифодаси, терминлар, дориларнинг асл номи ва кўпинча унинг бугунги муродифини қолдирганки, бу асарни ҳар қандай ўқувчи бемалол тушуниши мумкин.

Қомусда касалликлар муаллиф томонидан беш асосий қисмларга бўлинади. Булар, соғ баданнинг тузилиши ва функцияси; соғ бўлмаган организм; касалликларни ташхис этиш; касалликни даволаш ва одамнинг, жами маҳлуқотнинг шароити, яшаши ва унинг муҳитта таъсири.

Китоб муаллифи ўқувчини фақат олдинги шарқ табобатида мавжуд маълумотлар билан чекланиб қолмай, шунингдек, ўзининг кўп йиллик амалий ва назарий тажрибалари, фикрлари билан ҳам китобни бойитган.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, мазкур китобда касалликларни даволашда бирон бир кимёвий дори-дармонларга мурожаат этилмайди. Дориларнинг барчаси қадимги тиб табобатида ишлатилган ҳозирги Марказий Осиё (Ўрта Осиё)да ўсадиган ўсимликлар, доривор гиёҳлар, етиштириладиган мева, сабзавот, полиз экинларидир.

Мазкур китоб тожик тилидан таниқли олим, ёзувчи Иззат Султон ва ушбу сатрлар муаллифи томонидан ўзбек тилига таржима қилинди. Китоб иккала жилдда, ҳар бир жилди 15 босма табоқ ҳажмида нашр этилиши мўлжалланмоқда.

Ҳасан ҚУДРАТУЛЛАЕВ.

** Жиноят жазосиз қолмайди*

ТОМИРИ ҚИРҚИЛГАН ОЛҒИРЛИК

БУГУН биз ҳикоя қилмоқчи бўлаётган воқеаларнинг бари «Чилонзор» киссадорлик, йўғ-е, кечирасиз, ҳиссадорлик жамиятига қарашли дўконларда содир бўлган.

18-сон дўкон сотувчиси Бахтиёр Каримов ширин-шакар беш фарзанднинг отаси, ёши ҳам қирқни қоралаб қолган. Бу ёшда одам дегани оқу қорани таниб оғир-босиқ бўлиб қоларди, унинг эса тобора суяги енгил тортиб нафси ҳакалак отиб борарди.

Ҳаром луқма билан қозон қайнатишга кўникиб қолган ушбу сотувчи навбатдаги харидор В. Бояриндан ҳам «унумли» фойдаланмоқчи бўлди. «Бонд» номли сигаретдан беш қути сотиб олган В. Боярин сотувчи Бахтиёр Каримовга яхлит минг сўмлик узатди-ю, 300 сўм қайтимини олгач индамай ташқарига йўл олди. Лекин бу ерда ҳозир бўлган Чилонзор тумани ички ишлар бошқармаси ходимлари унинг харидордан 40 сўм ортиқча ҳақ олиб қолганлигини аниқладилар.

Айнан шу ҳиссадорлик жамиятига қарашли 1-дўкон сотувчиси Фурқат Солиҳов 22 ёшга кирганига қарамай олғирликда Бахтиёрдан қолишмас экан.

У ҳам харидор А. Ўрозовга «Арда» деб номланувчи сигаретдан 15 қути сотиб 75 сўм «уриб» қолаётган пайтида ушланди.

Яна шу «Чилонзор» ҳиссадорлик жамиятига қарашли 26-озиқ-овқат дўкони сотувчиси Раҳматилла Хўжаев харидор М. Боймуҳамедовдан 8 та бўш шиша қабул қилиб олиб ўрнига шунча «Жигули» пивосидан берган. Ҳисоб-китоб пайтида эса 24 сўм ортиқча ҳақ олиб қолган.

Биз эътиборингизга бир ойнинг турли кунларида содир этилган, лекин Чилонзор тумани ички ишлар бошқармаси ходимлари томонидан томири қирқилган олғирлик ҳоллари хусусида қисқача тўхталиб ўтдик.

Ҳар уч жиноятни кўриб чиққан Чилонзор тумани халқ суди юқорида номи зикр этилган сотувчиларнинг ҳар бирига беш минг сўмдан жарима солди.

Маҳкам ҲАКИМОВ.

** Мутахассис маслаҳати*

Озодаликка эътибор берайлик

ЎЛКАМИЗДА баҳор фасли. Айни шу дамларда орасталик қоидалари ва озодагарчиликка риоя қилинмаса турли хил ичак касалликларнинг келиб чиқиши ва тарқалишига шароит яратилади. Юқумли касалликларнинг тарқалишига пашша ва чивинлар сабабчи бўлади. Уларга қарши курашиш билан туман дезинфекция станцияси шуғулланади.

Сўнгги пайтда кўчалар, маҳаллалар ва кўп қаватли уйлар атрофидаги ахлат уюмлари пашшаларнинг ўз-ўзидан кўпайиб кетишига сабаб бўлмоқда. Чунки бу уюмларни дорилаш ишлари ҳеч кимни қизиқтирмайди. Хўш, бу ишга кимлар масъул?

Бу ишни фақат туман ободонлаштириш бошқармалари раҳбарларигина режалаштиришлари лозим. Бунда чиқинди йиғувчи темир қутиларнинг етарли бўлиши, ахлатни ўз вақтида шаҳар четида ташкил қилинган махсус жойга олиб бориш, ахлатлар олиб кетилгунча дезинфекция ишларини амалга ошириш алоҳида аҳамиятга эга. Шаҳримиздаги аҳоли яшайдиган кўп қаватли уйлар ахлатхоналаридан чиқиндиларни 6—7 кун ичида олиб кетишсагина дезинфекция ишларида сифат бўлади. Чунки узоқ вақт қолиб кетган чиқинди уюмларидан пашшалар ўз авлодларини кўпайтиришга улгура олади. Шаҳримиздаги маҳаллаларда мол ва парранда боқувчилар шаҳар ветеринария бўлимининг дезинфекция ишларини бажарувчи шохобчаси билан шартнома тузсалар мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Асабга тегадиган, кишиларни меҳнатдан сўнг ҳордиқлари ва тунги уйқуларини бузувчи чивинларни йўқотишда ҳам бир қанча ишларни амалга ошириш лозим. Корхона ва идораларда ўт ўчиришга қарши ташкил қилинган ҳовузлар сувини ҳар 3—4 кунда алмаштириб туриш, уйлардаги сувни ўз вақтида ер остига оқизиб юбориш, озодагарчиликка риоя қилиш мақсадга мувофиқдир. Шунингдек, кўп қаватли уйларнинг ертўлаларидаги сув ҳалқобларини йўқотиш ҳамда суғориш шохобчаларининг иши устидан қаттиқ назорат ўрнатиш туман ободончилик бошқармалари автодормехбаза ташкилоти шаҳар ва туман сув таъминоти шохобчалари, турар жойлардан фойдаланиш раҳбарлари виждонига ҳавола.

Меҳри НУРМУҲАМЕДОВА,
Тошкент шаҳар дезинфекция станциясининг бўлим бошлиғи.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

«ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ ҚОШИДАГИ

ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

Тошкент шаҳрида қайд қилинган 18 ёшдан 30 ёшгача бўлган хотин-қизларни

ТЎҚУВЧИ, ИП ЙИГИРУВЧИ; тароқлаш, айлантириш, пишитиш, ўраш ускуналарининг ОПЕРАТОРИ

ИХТИСОСЛАРИ БЎЙИЧА

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Ўқиш муддати — 4 ойдан 8 ойгача.
Машғулотлар — ҳар ойнинг 15- ва 30-кунида бошланади.

Ўқишнинг 1- ва 2-ойида 2500 сўм, 3- ва 4-ойида 1750 сўм, қолган ойларда — 1000 сўм ва 100 фоиз иш ҳақи қўшиб тўланади.

Дарсларни яхши ўзлаштирган ва намунали хулқ-атворга эга бўлган талабаларга стипендияга қўшимча равишда 100 фоиз мукофот пули тўланади.

Ўқувчиларга ҳар бир иш, ўқиш кунига 35 сўмлик овқат талонлари берилади.

Бирлашма ишчиларининг ойлик иш ҳақи 8000 сўмдан 20000 сўмгача боради.

Маъмурият ишчилар ва ўқувчилар учун қулай ижтимоий шарт-шароитларни яратиб берган. Бизнинг комбинатимиз мустақил бир шаҳарча бўлиб, унда ҳамма-ҳамма нарсалар муҳайё. Масалан, тиббий-санитария қисми, поликлиника, сиҳатгоҳ (профилакторий), спорт комплекси, Маданият саройи, ошхоналар, сабзавот ва озиқ-овқат дўконлари, буғ ҳаммоми, пардоз-андоз (парвариш) салонлари, сартарошхоналари бўлган маиший комплекслар мавжуд. Комбинатда танқис моллар, озиқ-овқат маҳсулотлари сотилади. Тошкент денгизида ва тоғ ён бағрида катталар ва болалар учун дам олиш масканларимиз бор.

Биз Сизларни қуйидаги манзилда кутамиз: ТОШКЕНТ ШАҲРИ, ЯККАСАРОЙ РАЙОНИ, А. ҚАҲҲОР КЎЧАСИ, 34-уй (2, 57, 80, 97-автобуслар; 17, 25-маршрутли таксининг «Билим юрти» бекати).

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 55-44-85, 55-44-96.

«ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ИЖАРАДАГИ ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ.

СИЗ ҚАНЧА СУВ САРФЛАШИНГИЗНИ БИЛАСИЗМИ?! ЙЎҚ!!! СИЗ СУВ УЧУН ҚАНЧА ҲАҚ ТЎЛАШИНГИЗНИ БИЛАСИЗМИ?

93-ИХТИСОСЛАШГАН ТРЕСТ

совуқ ва иссиқ сув сарфини (сув ўлчагич) ҳисоблайдиган қурилма билан таъминлаш ва уларни ўрнатиб бериш юзасидан

ШАРТНОМАЛАР ТУЗАДИ

УЛГУРЖИ ИСТЕЪМОЛЧИЛАР УЧУН ЕНГИЛЛИК БЕРИЛАДИ.

Туташтирувчи ўлчамлари 1/2 дан 2 дюймгача ва ундан ҳам ортиқ.

Телефонлар: 56-07-09, 56-36-56. Факс 3712 563656.

Телетайп 116538 «Фильтр» 116359 «Вимпел».

Манзилимиз: 700029, Тошкент шаҳри, Чимкент кўчаси, 17-уй.

«Андижон» нашриёти жамоаси Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг бош директори И. Ш. Шоғуломовга ўғли

Алишер Исломович ШОҒУЛОМОВнинг

фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

«Андижон» нашриёти жамоаси Ўзбекистон Республикаси Матбуот давлат комитетининг раиси Р. Ш. Шоғуломовга ўғли

Эркин Рустамович ШОҒУЛОМОВнинг

фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги жамоаси Ҳ. Ҳ. Ниёзий номидаги Тошкент давлат мусиқа билим юртининг ўқув ишлари бўйича директор ўринбосари

Исроил Зокирович ТЎЛАГАНОВнинг

бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

1-дорихона жамоаси ва маъмурияти дорихона доришуноси ва касаба уюшмаси қўмитасининг раиси Махина Низомовага онаси

Санобар САЛОҲИДДИНОВАнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ОҚШОМХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!

«Тошкент оқшоми» газетасининг навбатдаги сони 6 майда чиқади.

Муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони — 000101.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: хатлар — 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй. Буюртма Г— 1Ў3 19899 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, Қоғоз бичими А—2. Нашр кўрсаткичи 64690.

■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.15. Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6